

Nagy képes fény-
kép- és optikai ár-
jegyzék kívánatra
nygen és bérmentve

AUFRECHT ÉS GOLDSCHMIED UTÓDA

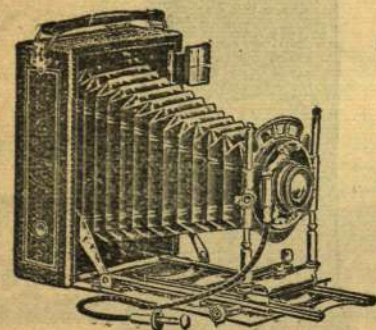
ELEK ÉS TÁRSA r.t.

Budapest, IV., Károly-körút 10. szám.

Szállítjuk árfe-
melés nélkül
kényelmes havi
: lefizetésre.

Külön kikötés esetén, a meg nem felelő áru, 3 napon belül sértetlen állapotban minden kötelezettség nélkül visszaküldhető.
Fenti feltétel az egyetlen biztosítéka az előnyös vásárlásnak, úgy ár mint minőség tekintetében.

„Lilly“ női reticule-kamara.

6x9 lemez és filmsomaghoz,
kettős kihuzat.

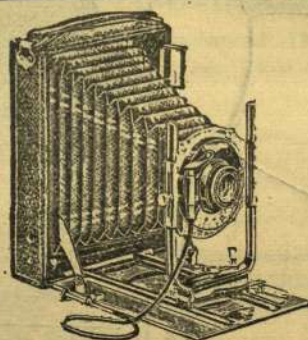
Legfinomabb bőrthuzat.

Legújabb Mígdet-zár pillanat-
és időfelvételre.

Iris fény szabályozó. — Kiugró
kereső, függőleges- és hosszfel-
vételre. — Fémrészek fino-
man nikkelezve.

123. sz. Extra Rap. Ap. náttal	f: 8 K	78.—	Havi
124. sz. Extra Rap. Apl. náttal	f: 7 K	81.—	4.—
3 fémkazetta tokban		K 6.—	
1 filmsomag-kazetta		K 7.50	

Havi részlet K 4.—

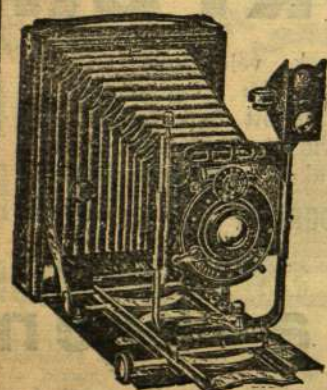

Ujdonság! Ujdonság! „Hungaria“ klappkamara.

Legújabb Vario zár, idő- és pillanatfelvételre 1/125, 1/250, 1/500 másodperc. Ibo-Sektor-zár, idő- és pillanatfelvételre szabályozható 1/100 másodpercig. — Iris fény szabályozó. — Kettős kihuzat hajtó csavarral a hátsó lencse használatára. — Finoman mintázott bőrthuzat. — Fémrészek finoman nikkelezve. Kettős kihuzat. 9x12 cm. lemez és 8x10 1/2 cm. filmsomaghoz. Kettős kihuzat.

Árak 3 fémkazettával tokban	Fény- erő	Gyújtó- távolság	Vario autom. zárral K	Havi részlet	Ibo-Sek- tor zárral K	Havi részlet
100 sz. Rodenstock Extra Rapl.	f: 7.7	135	78.—	4.—	90.—	4.50
101 sz. Rodenstock Hemi anastigmat ..	f: 7.2	135	85.—	4.50	95.—	5.—
102 sz. Rodenstock Tripl. Anast. Trynar	f: 6.8	160	90.—	4.50	100.—	5.—
103 sz. Rodenstock kettős „Eurytar“	f: 6.8	135	100.—	5.—	110.—	5.50

3 külön kazetta tokban 6.— K, 1 filmsomag-kazetta 8x10 1/2 cm. 8.50 K, 1 filmsomag-kazetta 9x12 cm. 9.— K, 1 elegáns válltáska 7.— K.

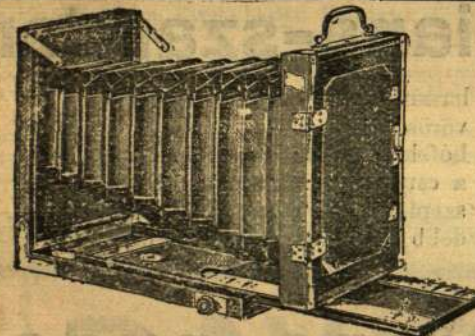
Laposkamara „Globus“

Nagysága ca. 3.5x12x15.5 cm., súlya ca. 800 gr.
9x12 lemez és 8x10 1/2 filmsomaghoz. Leg-
finomabb bőrthuzat. Ibo vagy Koilos zár. Iris
fény szabályozó, forgatható briliáns kereső vizszint-
mérővel függőleges és hosszfelvételre. Kettős
kihuzat a hátsó lencse használatára.

Szám	Az árak három fémkazettá- val tokban értendők	Fény- erő	Gyújtó- távolság	9x12 Ibo/Koilos zárral korona	10x15 Ibo/Koilos zárral korona	13x18 Ibo/Koilos zárral korona
104	Rodenstock Extra rap. Aplan.	7.7	135	116.—	132.—	140.—
105	„Hemi anastigm.“	7.2	135	122.—	135.—	145.—
106	„Triplanast. Trynar“	6.8	160	132.—	144.—	150.—
107	„Kettős anast. Eurytar“	6.8	135	140.—	155.—	160.—

3 külön kazetta tokban	6.—	10.50	15.—
1 filmsomag kazetta	8.50	11.50	11.50
1 válltáska	7.—	11.50	13.50

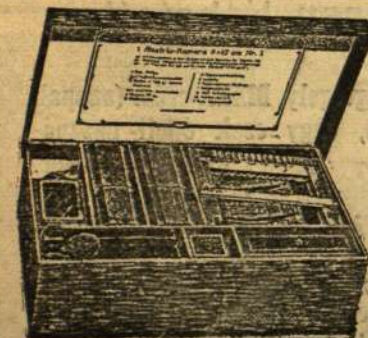
Fizetendő 20 egyenlő havi részletben.

„Hungaria“ utazókamara.

Ezen kamara valódi amerikai
diófából készült, homályosan
fényezve, kettős kihuzattal, a
forgatható kupalaku fújtató
bőrsarkokkal van ellátva, ket-
tős fogas hajtócsavar, erős
fémveretek.

Sz.	Árak 3 dupla kazettával	13x18	Havi részlet	18x24	Havi részlet
111	Zár, objekt. és állvány nélkül	70.—	3.50	90.—	5.—
112	Redőnyzár, állvánnyal Rodenst.	125.—	6.—	170.—	8.50
113	Extra rap. Apl. f: 7.7	160.—	8.—	218.—	11.—

„HUNGÁRIA“ felszerelés.

Teljes felszerelés, legfinomabb áthuzatu
klappdobozban, pontos beosztásokkal.
Tartalom: 1 tet. lemez, 1/4 l. Hydrochi-
non előhívó, 100 gr. fixizáló, 1/4 l. fixi-
záló, 1 mérő 50 gr., 2 lemeztartó, 3
machécseze, 1 lámpa, 1 másoló keret, 1
száritó állvány, 12 lap celloidin papíros,
10 karton, 1 tubus ragasztó.

Árak:
6x9 cm. K 14.— 9x12 cm. K 15.—
10x15 cm. K 20.— 13x18 cm. K 25.—
18x24 cm. K 32.—

„Hungaria“ fémállvány.

Egy rántás, egy csa-
var, egy forgatás,
egy tolás elegendő az állvány felállításához és újból való összerakásához.
6 részü hosszú nyitva 124 cm. összerakva
32 cm., súlya 600 gr. lapos fejjel K 24.—
6 részü hosszú nyitva 129 cm. összerakva
29 cm., súlya 700 gr. lapos fejjel K 26.—
5 részü magassága 150 cm., súlya
600 gr. gömbölyű fejjel K 24.—
4 részü magassága 126 cm., súlya
540 gr. gömbölyű fejjel K 15.—
4 részü leemelhető és forgatható
fejjel K 18.—
Finom tok, valódi bőrből K 4.—

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

36. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 3.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egész évre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A „Világkronika“-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetéseket a postailag meg-
határozott viteldj is esatolandó.

VADÁSZ MIKLÓS.

Régi csöndes hitem, hogy a képzőművészet
alkotásairól ép oly lehetetlenség írni,
mint a hogy meddő szófecsérlés minden
beszéd, a mivel a délben elköltött ebéd ízét
próbálgatjuk visszaidézni. Hiszen azért jó ebéd-
ről szívesen elbeszélgetünk, de nem vesszük
észre, hogy legszuggesztivebb jelzőinknek is
csak enmagunk számára van jelentősége.

A vonal, a szín, a forma enmagában él, en-
maga által érvényesül és a legmodernebbül
festő szó sem pótolhatja. Bármily finoman

eldifferenciálódna is az esztétikus szakma-
béli kifejezései, mégis csak kategórikus értékű
jelzők maradnak azok a művészi munka egyéni
kvalitásaihoz viszonyítva. «Széles ecsetkezelés»,
«pasztózus előadás», «a vonalak ritmikája» —
és más egyéb ilyen szépen hangzó boldonsá-
gok ép oly kevésbé foglalják magukba a képző-
művészeti kvalitásokat, mint a hogy az iskolás-
gyermek egész bonyolult egyénisége vajmi
kevésbé foglaltatik benne a 4-es, vagy 5-ös
osztályzatban, a mit a tanár úr gömbölyű ha-
tározottsággal rajzol a noteszébe.

Elképzelem, hogy a művész milyen rezignált

szomorúsággal hallgathatja a legáradozóbb méltatást is. A vízbe fulló hallgathatja így a túlsó parton állók részvételiáltásait: egy tenger válsztja el őket; össze nem találkoznak sohse.

Vadász Miklós még jól járt. Ő grafikus: a papír fehérségén és a szén feketeségén által elmondja minden mondanivalóját. A midőn tehát a «Vasárnapi Ujság» minden működvelő igaz örömeire sorozatba gyűjti Vadász Miklós sok rajzát, magában e szöveg nélküli sorozatban a legelőnyösebb esztétikai méltatást nyújtja, a mit képzőművészet kivívhat magának. A reprodukció ördögös technikája ma már alig

VADÁSZ MIKLÓS A MŰTERMÉBEN. — Balogh Rudolf felvétele

tompítja e rajzok előadását és a ki Vadász Miklós művészi egyéniségével akar meghíten eldiskurálni, e vonalakban értelmes tolmácsra talál.

Az én szerepem e rajzok közzététel legfeljebb az lehet, hogy a múzeumi kalauz módján sőtaltassam végig az olvasót a termekben, betanult, száraz adatokat hadarván el, a melyek oly belső összefüggés nélkül fityegnek le a műalkotásokról, mint a sorszáj, a mit a képre akasztanak.

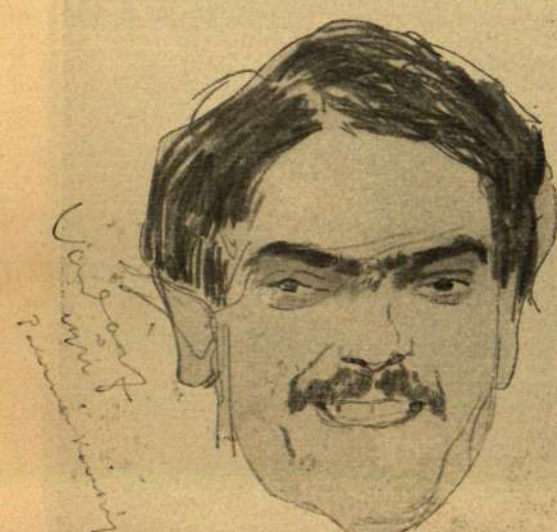
Elmondhatom például, hogy Vadász Miklós még egészen fiatal ember, a harminczat még el nem érte, de Párisban a legautentikusabb sikeren is áthaladt már. Az itt közölt rajzokban a művészi egyéniségen kívül nyilván mindenkint megdöbbent majd a virtuozitás, a szinte emberfölötti biztonság. Ezt bizonyos harci riadókkal dolgozó művészek nagyon lenézik, de szerény nézetem szerint tévednek, mert a technika jelentőségét lebecsülnie csak annak van joga, a ki már — túl van rajta. Azok a misztikus, „szent” véletlenek, a melyek a technikai tökéletlenségből születnek, mindig gyanusak maradnak. A nagy művészen az eszmei tartalomon kívül a brutális potenciának emberfölötti tömegét is megcsodálom. Vénatestű Michel-Angelo óriási márványszikláknak esik neki fölényes erővel és ugyanaz a hatalom, a mely a fonséges szobrászi gondolatokat beléje oltotta, adott neki brutális erőt is, hogy e gondolatokat a nehéz sziklákból kifejtse.

Respektáló megdöbbenéssel csodálom Vadász Miklóst, a kinek ez a „mindent tudás” kifejezési eszközévé vált. Ez adja azt a bitemet, hogy Vadász Miklós lesz az első könyvillusztrátorunk. Nem az, a ki a könyv lapjait akarja iparművészeti ornamentikával fölcizomázni, hanem az a másik, a ki a régi (és újban kisse lenézett) módszer szerint az irónak segítő-társa, előadásának kiegészítője, meggazdagítója a közönséggel való ügyében. A mit elgondol, mindent le tud rajzolni és hogy elgondolási milyen finom, mélyesges érzésből erednek, azt megláthatjuk abból a néhány szemelvényből, a mely a „Pál-utcai fiúk” című regénynek illusztrációjával készült. Ugyanaz a meleg részvét, fogékony kedély, a mely Molnár Ferenczet elcséltatta a pesti utcák zajló gyerekhadában: az vezette Vadász Miklóst is. E sáta Molnár Ferenczen gyönyörű regényre vált, Vadász Miklósnak pedig szépséges rajzokká. A ki e kettőt egybefűzve adja az ifjúságnak, soha el nem múló kincsekkel gazdagítja az ifjúság lelkét.

Vadász Miklósnak megnyitult már Párisban, Berlinben, Bécsben a magyar nézeteket meghaladó érvényesülés lehetőségei. Mégis visszatért hozzánk, itt maradt köztünk. Ez elhatározásában sem rezignáció, sem folyton következő osztatív martiriomzi nincs. Itt maradt köztünk, mert megérezte és megszerette ennek a semmiből most születő metropolisnak lelkét. Az utcán, a kávéházban, a színházban, baráti mulatozás közben megsarkantyúzza valami, túlnomozott kezébe adja a plajbászt és sorba rögződnek meg jegyzőkönyvében Budapest dokumentumai.

Ha a laikus munkaközben nézi őt, csak azt látja, hogy a keze gyámoltalanul reszket. Erseketés nyomai aztán itt vannak e rajzokon: csodálatosan, megfoghatatlanul finom vonalak, a melyeknek tartalmát, életet ad a Művészet.

Nagy Endre.

NAGY ENDRE. — Vadász Miklós rajza.

SZEGÉNY KÖLTŐ SZERENCSEJE.

Parnasszus, — óh jó éjt Parnasszusom!
Hol a régi dicső vértanúságos út?
Míg törtem föl e magányos zord uton
S hittem, hogy én csak ezt, csak ezt tudom
S csak azt nem, a mit más akárhoz tud,
Mit ért, dicsőség, babérszuszorod?

Mióta józan robotos vagyok
Nem ül a Gond családom asztalán,
Dib-dab munkákra aranyhala ragyog,
Oh lehetünk még mi is gazdagok
S én jaj éhen sem halhatok talán,
Hogy ingyen díszsír hantja borulna rám.

De sohajos vagy mégis én szívem,
De sohajos minden örömöd is.
A szerencse rózsás berkeiben
Elakadsz már minden kis tövisen;
Mit akarsz? Üdvözlő, üdvözítis,
Ha hull is a rózsá, ha szúr is a tövis.

Fetrengtünk egykor bogáncsos almokon
S lágy rózsalevélnék álmodtuk a gazt.
Hejh, hajh, mámor volt... Bűnös mámorom,
Koldussá rontó... Már nem álmodom...
A böles bűnbánat csoda malaszt
Még majd tükélen rózsát is fakaszt.

Szívem, szívem mind begyógyul e seb,
Csak azt a szent tébolyt feledjük el.
Lásd mennél hüsebb lettél s üresebb,
Mind többre becsülnék... Telik a zseb
S mire végkép megüresedel,
Jó sorsom a hetedik éjbe emel!

Telekes Béla.

A RÉGI ANNA...

A terek és idők mély fátólyán át
A régi Anna úgy tűnik nekem,
Mint gyermekségem aranyos és ábrás
Mennysorsága, a bús és idegen.
Úgy gondolok rá, mint a régi álmok
Szövetére, mely fénylő volt s remek.
S azóta jött az ébredés, az álmok
És jöttek szürke órák és terek.

Ó régi Anna, emléked malasztja,
Neved harangja zeng mély éjeiken
S e lankadó szív elfogyó patakja
Beléd omol, szeliden révbehalva,
Ó szerelem, halál, ó végtelen!

Juhász Gyula.

SZÍNEK ÉS ÉVEK.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Kaffka Margit.

IX.

A Bélykyné vacsorájára készültünk és Hanika egész héten igazgatta a tavalyi, kelengyébé kapott meggyiszin-selyem ruhácskám. Kicsit kellett bővíteni, szivalakra kivágni; kedves, komoly, asszonyos holmi lett. Éreztem, vártam-e valamit akkor, — sejtés volt-e az a furesa, édes nyugtalan nyilallás; vagy türelmetlenség csak, életszomjúság. Néha úgy van az, — az idő olyan, vagy az ember belső elkészültsége, — valaminek jönni kell, — és akárhoz, akárhonnan jön is, fog rajtunk; megragad.

Tabódy Endrével találkoztam Bélykyéknél. Hát ennek úgy kellett történni. A sors hozta, — és az én közbeeső időm, ez a köteleseges, begubózott, otthonülő esztendő, — az első házasság-év szokott fásultsága; az ijedem, hogy most már soha, semmi nem fog történni többé és a mi kicsi regényünk befejezetlen volt még.

Sőt szinte megegyezően akart, szándékol velünk valamit a környezet is, a regényre-éhes, családi romantika. Ilyesmik csillogott ki akkor az Ilka lelkes, mozgékony szeméből, hirtelen élénkülő, sovány arcára kiült a furesa, bolondos együttérzés, és ilyesmik volt, — bizonyos ez, — a Bélyky tánt szemet hunyó, bocsánatos

mosolyában, s az ünnepi elcsöndesülésben, a hogy ránk figyelt mindenki akkor. A helyét mellettem jelölték ki az asztalnál.

Nem történt semmi különös akkor este, csak valami biztos várakozás izgalmat és örömet éreztem, és tudtam, hogy őt ugyanaz foglalja el. Alig néztem a szemébe pedig. Mellettem ült és halkan váltottunk ártatlan, egyszerű szót, — mégis rejtőzködő, gyors, rövid szótak pillanatok alatt — a titok, vétek és édesség abban volt csak, a hogy egymás felé loptuk, mikor senki nem figyelt ránk, — mint két közös titkot őrző, régi czinkos.

— Hát boldog ügye?
— Jó uram van!
— Legalább maga legyen nagyon, biztosan az. Kell.

Egy idő múlva én kérdeztem sebtében megint.
— Hol jár itt? Meddig marad?
— A világ úgy tudja, hogy eladó birtok után nézek a környéken, mert megosztotunk.

— És — feleség után?
— Lehet, hogy úgy hiszik!
— És a mi igaz?

— Valamit keresek. Magam se tudom. A tavalyi esztendő, — valami régi rosztat, — valakit.

— A ki, már nincsen?
— Tán csak hogy ráemlékezni tudjak jobban. A miért temetőbe megy az ember. Fájás kell néha!

Milyen furesa, szegyéllős dolog így, öreg föl, keserű nevetőn leírni az ilyen régi együgyű szavait a szerelemkezésnek. Hisz ezek sablonok, hisz ezt meg lehet tanulni, színész munkának is rosztat volna az ilyen egyszerű páthosz! De hát vannak-e külön ismertető szavai az igaz érzésnek s a szándékolat léhaságának? Mint a hogy nem lehet kétféle szájjal csókolni, — a hogy nincs mértéke asszonyoknak s a férfi szerelméről. „Minden szerelem testiség” — mondják ma, — de ép úgy lelkesnek is lehetne mondani a leghitványabb kalandot is, mert a mi van, nem lehet képzelet és megindulás nélkül. Hisz egészen hazudni olyan fáradság és áldozat volna, a milyenre nem is képes férfi. Miért tennék? — Nem tudni ezt. Ötven éves vagyok és jól megneztem a világot, de bizonyos, hogy a férfiakat nem ismerem eléggé.

Akkor, — hát akkor a lelkelem hasított minden sejtető, lihegő szava, — váró, ujjongó gyönyörűséggel. A szók forróvá hevítették a levegőt körültem és én, — magam se tudva tisztán, — ezt akartam, erre áhítottam és egyébre sem talán.

Ilka búcsúzáskor heves szeretettel ölelt meg és fülembe súgta, hogy harmadnap meglátogat. Egész délután fészülködtem, — álmodozva és magamba mosolygón, — a szép sárga bársonypingyolamba bujtam és soká fényesítgettem a körmeimet. „Lám, az asszonyélet, — ilyesmit gondoltam, — az sem végső lemondás és elszakadás mindentől; van esélye, története, vágya, — fájdalom is tán!” — Tabódy csakugyan elkísérte hozzánk Ilkát.

Hárman ültünk a kis vizitszoba-asztalnál, a divatos állólámpa alatt, a mit rózsaszín tüll-csipkével fodrozta körül. Ezekre a perczekre emlékszem, — legszebbek voltak, tán minden! Ülmi így védetten — egy szép, meleg, otthoni szobában, a csendben, — lágyan nyilalló szomorúságokkal; — regényesen, elérhetetlenül, elválasztva, — és rejtelmes, izgató, titkos köztöttséggel egymáshoz tartozni és egymásra érezni tudva-véletlen mozdulatokon, elejtett és elértett szavakon át.

Perczig se gondoltam ilyesmire: „Bár Ilka néni ne volna itt!” — Sőt hozzá beszéltem szivesebben, — meghittan, asszonyos komolyan, — néha emlegettük az életet, sorsot, — Ilka sóhajtott és én a lámpafényben néztem merőn. Endre elkomolyodva, a fotóba ernyedten, kitartón és csaknem mindvégig némán figyelt engem.

Az uram hazajött, — frissen, jégesaposan, kedélyes köszöntéssel. Felényújtottam az arcomat és nem bántam, — és akartam, hogy Endre lássa, mikor megesköl.

Perczek múlva komolyan, belemelegedve beszélgettem a két férfi már. Odafigytem kicsit; földékről volt szó, a miket az uradalom elad, vagy bérbead.

Ezek ürügyén járt el hozzánk Tabódy pár

héten át, — elég gyakran, és mindig hamarabb, mint Jenő a kaszinóból.

— Nem tehetek róla. Nem tudok elmenni a városból. Tudom, hogy semmit se várhatok, csak tőrjön el egy kicsit még. Hogy nézzem magát, magukat.

Bólintottam és végighúztam a kezem a fotól rojtján. A lámpa szerzetet halkan, a tűz fel-fellobbant, — kinn léptek ütődtek tompán a havas kövezeten, — messze a konyhán edénnyel csörömpölt a cseléd. — Olyan drágák voltak ezek a negyedórák, olyan szépek így. Egy ember, a ki szeret engem, — a kivel mégis bátran lehetek így egyedül, ép azért tán, mert szeret, — pedig gondolatban, vagy álmában valaha rárohant bizonyosan — csókolott, ölelt. — És akkor, másfélszentendős asszonyfővel tökéletesen kielégítettem éreztem magam egy ilyen néma, izzó félóra után. — Jenő jött, nyájasan, barátkozón, — vacsorára marasztotta a vendéget.

— Jól érzem magam nálatok! — mondogatta Endre melázón egy-két pohár bor után. — Jól esik igazi boldogságot látni!

— Hát igazán boldogak vagyunk mi, boszorkám! — nevetett Jenő a kezemért nyulva. — Akkor kövesd a jó példát, pajtás, házassodj te is egy-kettőre. Az az igazi, hiába!

— Nem tudom, lesz-e az valaha!

— Ej, na! Tán elvittek előled valakit.

— Olyanformán!

— Miért engedte? — merészkedtem bele én is a játékba.

— Gyáva, bolond az ember néha. Aztán viselheti holtig a baját.

— Öjjé, öcsém, akad még olyan több is, a hol az természet! — nevetett igazi férj-gyanútlansággal Jenő és töltött a poharába.

— Pedig ennek a keserves-jónak is vége nem sokára! — mondta Endre másnap leverten. — Már félve jövök, hátha feltűnik az embereknek.

— Én biztosnak érzem magam, felőlem beszélhetek! — feleltem védekezve és ijedten. — Bízom! De én, én nem bírom! Mit gondol, mi vagyok én?

Hallgatott egy ideig gyorsan, hallhatón szedve a lélekzetet; aztán hirtelen felállt és elment. Néhány napig nem láttam akkor és éjszakánként nyitott szemmel, mozdulatlanul fekvé hallgattam a Jenő gyöngye horkolását. Egy délután elindultam a Bélyky néni látogatására. A Megye-utca sarkán, téli szürkületben, csendben ráismertem a léptére a hátam mögött.

— Hova megy?

— A nagynénjéhez.

— Tíz percz múlva ott leszek, véletlenül. Kell, hogy beszéljek magával.

Félórásig ültünk ott feszélyezetten, szóra-között és türelmetlen beszélgetésben, aztán egyszerre indultunk. „Most bizonyosan feltűnik, szóva teszik, — gondoltam, — de most, ez egyszer nem bánom, mindegy!”

Az alkonyat fátyla alatt surrantunk végig az utcaközökön, — a sétatér zuzmarás fái közt csak a hó világított már, — aztán a Várkert aljába értünk, a hol mértőföldes vaskerítés szegi az uraság parkját. Nyáron sétatély az, de olyankor lélek se jár. Messzi, pislogó lámpafények, a boltok sora világos ajtai felől, messziről törték át a ködön, — megettünk hólepetten, nesz nélkül álltak a nagy vaskos tölgyfák s a fehérbe-öltözött kicsiny fenyők. Egy padon ültünk és Endre csókolt a kezem, csuklóm fehérjét a keztyű fölött. „Jaj, milyen messze vagyok otthonról!” gondoltam kisse megriadva.

— Magda, ne higgye, — nem vagyok örült, sem gonosz. De lehetetlen, lehetetlen, hogy egy tévedés elrontsa az életet. Az életünket. Jöjjön velem!

— Endre, maga...

— Válgon el, legyen az enyém!

— Endre, hogy beszélhet így?

— Igen, velem jönni! Így, a hogy van, Magda, — nem bánok semmit már. Egyikünk sem fog így szeretni soha többet. Jöjjön!

A szavai úgy hulltak a lelkeimre, mint erős, nagyszerű villanások az életnek, — megnyílt lehetőségek, — különös, mozgalmas álmok, mint valami egész élmény. De egy pillanat feléig sem voltam kísértetben, hogy követni fogom, a mit mondt. El tudtam választani a szép perczek színjátékát a valóság nappaliss és

közömbös szcenáitól. „Hisz ő is bizonyosan másképp fog gondolkodni holnap reggel már!” — Nézzé, Endre, — mondtam a lelkeim mélyéből komolyan és hittel, — meg kell, hogy mondjak valamit magának, a mi mindent megváltoztat. Én, hét hónap múlva... nekem egy kicsi babám lesz akkor és... én nem lehet szabad most már...

Nagy csendessé szállt ránk, gyönyörű, meghatott, fájó és búcsúzkodó. De mintha valami felszabadulás is... Éreztem, hogy ez az alig támadó kis élet már védett engem, elhárított felőlem tán valami félelmes, válságos, erőszakos fordulatot, — tetted, döntést. Az már sok lett volna nekem. De így, — ez kellett. Egy szép és gazdag este emléke.

Némán, lehajtott fejjel kísért haza. A szűk zsidóközben hirtelen szétnézett és megszorította a karom.

— Nézzem rám egyszer még!

Mikor félőfordultam, a szájamra szorította száját oly hirtelen és erőszakosan, hogy nem védekezhettem. A másik pillanatban felzaklatva és megszegyenülten, ijedve löktem el magamtól.

— Menjen, most rögtön! Nem akarom látni többet!

Futva értem ki a sikátorból. A Hajdúvároson a harmadik ház volt a mi lakásunk. Benn tiszta volt minden és meleg és a cseléd terített vacsorához. Lélekszakadva dobáltam le magamról az utcai ruhát, fűzöt, — két percz múlva a bő, szokott házi ruhában, álságos nyugalommal varrogattam az ernyős lámpa alatt és az uramra vártam.

— Voltál ma valahol? — kérdezte egyszer odavetőleg.

— Ilkánál! — mondtam közönybe rejtett, nagy, belső ijedelemmel. Hazudtam, pedig a szóban nem is volt hazugság.

— Képzeld, mondta másnap délen Jenő, — a mi Endrénk hirtelen elutazott. Az irodába jött búcsúzkodni, — hogy sürgősen hazahívták. Kezdet csókolja!

Megkönnyebbültem, szinte boldogan ültem az ebédnél. Délután a cseléd beszólt, hogy menjek ki egy perczre. Valaki beszélni akar velem.

— Kicsoda? — kérdeztem ösztönszerűen megrettenve.

— Az újságos fiú.

— Na! — nevettem csudálkozva és megnyugodtam. Ugyan, kérek, Jenő!

— Levelet hozott neked, nézd csak. Az Endre írása? De bolond az! Így búcsúzik, tőled!

Átadta és kibontotta a nagy lepedő pesti újságot. Csak perczek múlva szólt fel belőle.

— Na, hát mit ír?

— Semmi különöst!

— Hol az a levél? — És még ártatlan csudálkozással ránézett kérdőn.

— Tűzbe dobtam!

— Tűzbe?... Olvasatlanul!... Miért?

— Csak!

— Magda!...

Nagyon sápadtan, minden részemben reszkette támaszkodtam egy szekrénynek.

— Magda, hát beszélj!

Felállt, közelebb jött, — elrémült, megváltozott arccal meredt a szemembe.

— Beszélj! Valami... valami volt köztetek? Miért titkolóztál? Kellett, hogy oka legyen, ha tűzbe dobtad előlem. Tudod, mit ír!

— Hagyj békén! — nyögtem reszkette, de már felgerjedő daczos haraggal is. — Ne kérdezz, látom, úgyse hinnél nekem! Bánom én is!

Megfogta a két vállam, eltorzult, tehetetlen dühtől vicsozóg arccal, megrázott, és magát fékezve, hirtelen, gyűlölködően lödített el az útból. Véletlenül-e, épen a török-divánon estem végig. Ő bement a hálószobába, magára zárta az ajtót.

Egy darabig ültem ott felocsudva, reszkette és undorodva. Hát itt most mindennek vége? Ez az élet visszája, a regényes, érdekes, gyöngéd szépsége. Jenő így!... Ő, szegény, szegény! De megütött, — és most, — és nem is kérdve. Milyen gyarló a férfi ebben; kötött, gyámoltalan és csakhamar neveltséges. Mit csinál odabenn most? Felálltam és lábaim reszkettek, mint valami halálos fáradság után. Megmozgattam a kilincset és vártam egy kicsit, szóltam is, semmi válasz. Akkor szédelegve öltöztem prémes kabátba, kalapba és elindultam hazulról, gondolatlanul a grózi háza felé.

Ágnes fogadott. Szokott csendes, nehézkes módján beszélgetett házi bajokról, gyerekről. István milyen ideges, ha a piciny sír éjszaka, dugdosni kell előle, mert még meg is verné tán. Ő néha fél-éjeleken ringat. És már útban van a második. Hát hiába, ez élet!... És bólogatott szép, kis madonnás fejjével a nagy, dús hajkorona alatt.

— Hallottam, jól mulattatok Bélykyéknél! — mondta később hirtelen.

— Ti miért nem jöttetek? — kérdeztem, csak hogy ép modjak valamit.

— Grózi nem akarta! Hogy hiabavaló költés most egy új ruha. És, hogy — nem jó, ha egy fiatal asszonyt mindenütt ott látnak.

Hallgattam valami furesa lelki felmelyedéssel. Hisz ez egy titkos ellenség. Irigylem!

— Hogy van az urad? Kérdezte nagyanyám később, mikor közénk jött.

— Jól!

— Mikor mentek Telegre, anyádkéhoz?

— Nem tudom.

— Nekem bizony, — beszélt lassankint, szokatlanul megeredő bizalmassággal, — bizony nem sok kedvem van feléjük nézni. Furesa híreket hallok.

— Ugyan!

— Na, hát csuda egy Isten-állatja még az is egyszerű, — Péter mostohád! Be kellene csukni bolondok házába, — a sok zagya, bolond könyvét meg máglyán égetni el a nagy piacon. Egyebet se csinál, mint azokat bűjja, az eszi meg az életét.

— Ugyan!

— Az anyád kis vagyonát tudod-e, hogy beleölték már mindenféle haszontalan, drága gépekbe, építkezésbe! Hogy a „földmunkásnak” is, — így hívja a parasztot, — egészséges, meg száraz, meg fene tudná milyen lakás kell. Minden bérbesfamiának külön kiskertes ház, pádi-mentomos, czipra, — a milyet képen látott, valahol. Na, — és a régi magtárat, az apját azért építtette újra, mert nem az „uralkodó szél” irányába esik az ablaka. Ilyen barom!

— Istenem!

— Na, osztán úgy is bánik a parasztjaival, mintha ispotályba vóna. Kézzel nem nyúl egyhez se, az istállókölyket is virgács nélkül kezeli. Mert hogy kár az emberi méltóságért. A télen meg a kerítését is lelopták, kitordelelték tüzelőnek; akkor az udvarba hívatta a szelléreket és valami rikató prédikációt papolt nekik jussról meg „tulajdon”-ról. Mit szólsz ehhez?

— Borzasztó!

— Jövőre meg, — azt mondja, — nem buzát fog vetni, mert hogy az őli meg a magyar földet, meg hogy mindenki azt vett. Hát ő répával fog gazdálkodni. Répával. Na, az Isteni! Anyádnak is már valami német állatkerből hozott újfajtá tyúktojást, rá vót nyomtatva mindre, hogy milyen tyúk, milyen kakastól, mikor tojta; hogy hát olyat tenyészten. Ki is kelt, el is hullott mind a drága csibe, pedig tebbe aprított gyenge salátával kínálgták, mint valami kisasszonyokat.

— Ilyet!

— Na, osztán a fő megháborodottság még ezután jön. Tudod, vót az ő apjának, a vén istentelennek valami zabikölyke egy szolgálótól, a kit ott tartott. Az is elholt már, a fiú meg suszterinas volt benn Váralján, dolgos, jóra való inas, ha néha elszíjjaztak kicsit, — mondta a mestere. — Hát ő ezt odahívatta magához; már az öreg ember temetésén is, most hallom, lábtul ültette a ravatalnál, maga meg fejtül ült, hogy: „Te is olyan vére vagy apámnak, mint én!” Na, most meg kivette a mesterségből és ott tartja igyemlőnek, hogy részellen az apai jussból, elezábérodott a legény, iszik, pipál, cselédekkel cziczázik egész nap, csapja a lábászárán a legyet, anyád meg tūri ezt is, és minden egyebet; Klárlával mindenki azt csinálhat, a mit akar. Olyan ostoba! Szerelmes bele. De mi lesz a vége ennek?

— Mi lesz?...

— Te, hát téged... mi lel téged?

— Nem tudom nagymama! — Istenem!

A szemem előtt kavarogva sötétült el egyszerre minden, — lassan forogni kezdett, — valami enyhén csörgödezett a fülemben; — olyan jó volt magam-elengedve visszadölni, elefejtkezni, megszabadulni szavaktól, terhektől, — az egész kemény és nagyon-nagyon nehéz életről.

Részlet az aquileai muzeum belsejéből, Attila korára vonatkozó régi kövekkel.

ATTILA NYOMAI OLASZORSZÁGBAN.

Csak félig tudtam róla később, hogy az ebédli divánján fekszőm, a nagy óra tiktakol, lámpa ég és Ágnes halkan jár-kél körültem. — Majd ajtók nyílása kívül, halk és heves beszédek.

— Drágám, asszonykám! — hajolt fölem a Jenő ijedt és gyöngéd arca. A földön térdelt mellettem és a kezem, arcom simogatta kél-lő szeretettel.

— Kis boszorkám, betegem, egyetlen anyácskám! Ne haragudj, mindent tudok! Anyám ép jókor toppant be ma. Látod, hát ő hozzá bizalmasabb voltál, mint hozzám, az uradhoz? Illik ez? Hisz igaz, ő a legjobb tanácsot adta, hogy elküldjétek hamar azt a szegény, bolond fiút, a ki lángalobban érted. De mért nem szóltál mindjárt. Milyen félreértés lehetett volna, ha mama nem tud mindent, ha meg nem magyarázza. Csak az nem helyes, hogy nem nekem szóltál; ti mindjárt párbajtól, ilyesmitől féltek. No, csak most vigyázzunk rád, az egészségedre, boszorkám!

És én elfogadtam mindent némán, — jól-tévé hazugságot, ápolást, gondot; az élet szelid, természetes visszazökkenését körültem. Nyugodtan türtem, hogy babusgat, becéz, jár és gyöngédkedik körültem az ő legigazabb természete szerint, atyásan, neki magának is jólesőn...

És így láttam egyszer, nagysokára megint, — hosszú, emésztőn beteg, lázas éjszakák végtelen fél-éberségében, — míg mozdulatlanfeküdtem orvosságzagok, súlyos árnyékok, tompa szenvedés között; — és ő járt-kelt nesztelenül, fehér köntösében a mécsvilág előtt, — mint egy darab vaskos, meleg, eleven életszobor, — mint valami, a mi itt-tart, megmaraszt, gondotvisel rám, — és a mig látom, nem kell félni. — Járkálva a szobákban át a mécses fátalos világa előtt vaskosan ölelt fehér köntösébe és hurcölt bugó-szorgosan, esitított és renetgett egy nyugtalan, síró csöppséget, — a fiát.

(Folytatása következik.)

ATTILA NYOMAI OLASZORSZÁGBAN.

Fekszem fekete gondolatban, mint deszkakoporsóban, a mely holt városok temetője fölött siklik tova. Az Adria lagunájának zöldes vize ez a temető. Fehérfalú márványvárosok nőttek itt ki valamikor a sekély vizű partok mentén, hogy hirtelen felvirágozzanak és emberek ezreinek, sőt százazreinek adjanak otthont és azután megint eltűnjenek a föld színéről, vagy legjobb esetben is összezsugorodjanak valami jelentéktelen kis fészekké, a melyben most már csak nagyritkán tűnik föl

egy-egy kíváncsi (de fölöttébb vállalkozó szellemű) idegen... A laguna is haldoklik, ez a csodálatos érhálózat, mely keresztül-kasul fonja be Venezia határát; egy-egy helyen eltűnik örökre; másutt megint fölbukkan és kiszélesedik, valami titokzatos erő folytán, a melynek rejtélyes magyarázatát csak az Adria adhatná... És a lagunának a mocsaras és élettelen vize valamikor talán Attila félelmetes harcászatainak kiserkedt lábát hűsítette. Nem is talán, de egészen biztosan, mert hiszen Attila földülta az alig pár mérföldnyire levő Padovát is és bizonyos, hogy harcászatai ide is elvetődtek, erre a most olyan halálosan csöndes vidékre, a mely Attiláról beszél most nekem... Városok eltűnhettek a föld színéről, a tenger megszökhett alóluk, lagunák kiszáradhattak, de Isten ostromának emléke még ma is él e holt vizek fölött.

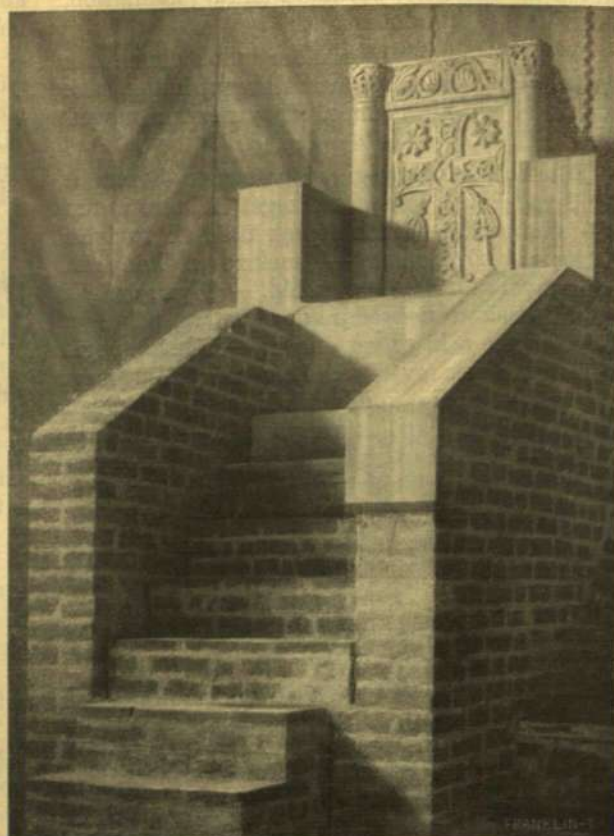
Torcello laguna-szigetének kerek, vén dómja előtt, a felburjánzott fűben és gyomban ott áll hófehéren még ma is egy simára kopott márványszék.

— Attila széke! — mondja a mögötte lévő kis múzeumnak öre. — Ebben a márványszékben trónolt Attila, a mikor Aquileja megvétele után a hódolókat fogadta. Ünneben még ma is látni lehet azokat a halmokat, a melyek a nagy síkságból kiemelkednek és a melyeket Attila hordatott föl, hogy azokról nézze táborakával Aquileja pusztulását. És Attiláról beszél Concordia-Sagittaria kicsiny községe is, a melynek lakóit a környék népe Attilini-knek gúnyolja ma is, hogy evvel is emlékeztetükben tartsa hajdani nagyságuk elpusztítóját.

Hadarva, lélektelenül, szinte gépiesen mondja el mindezt a derék custode. A hangján — és a tekintetén, a mely beszédközben elkalandozik — látszik, hogy már nagyon sokszor elmondhatta. És a mig beszél, beszél, én elnézem a fehér márványszéket, a melyben egy óriás is ülhet kényelmesen.

Attila széke...

A nép, a monda annak ösmeri. De a történelem? Elfogadja-e az annak? A történelem — a hiteles, oknyomozó történelem, a mely épenúgy támaszkodik az archeológiára, mint az egykori feljegyzésekre — talán egyetlen sort sem szentel ennek a fehér márványszéknek, itt Torcellóban... Attila életében az aquilejai fejezetét már igazolta a história. Tanítják is iskolákban Aquileja csodálatos ostromát, a melynél a város elesét a fiókáikkal megszökö madarak előre jelezték... De Torcellóról, Attilával összefüggésben, keveset tudunk. Pedig a márványszék, a melynek hűs oldalai valamikor a nagy hűnéjedelemnek tes-

Bizancei stylusban készült püspöki szék.

tét fogadták magukba, még itt áll, csak hogy — hiányzik róla a hiteles felírás. Attilaé volt-e ez a szék valóban? Vagy talán csak egy későbbi kor püspöki széke volt egy régi templomban, mint most ebben az elhagyott domban az a bizánczi időbeli püspöki trónus? Erre nem ad feleletet a história. A mondat pedig a nép fantáziája színezte ki, a mely fölöttébb gyakran kalandoz el a valóságtól, a történelmi tényektől és így csupán a mondára támaszkodni fölöttébb kockázatos, könnyelmű vállalkozás. Hiszen csak nemrégiben mutatta ki egy fiatal magyar tudós — Fóthy József Lajos, — hogy egy régi, már Nagy Sándorhoz is applikált talmudi legenda az alapja és forrása — annak az Attila-legendának, a melynek újabb formája és módosítása szerint a «Flagellum Dei» Róma ostromával csak azért hagyott volna fel, mert álmában megjelent előtte Leo pápa és feje fölött ott lebegett, kezében kivont karddal, Szent Pál, a ki halállal fenyegette meg a nagy hűn hódítót, ha nem hágy föl Róma ostromával. Ha ez a legenda is csak egy még régebb legendának módosítása, mi lehet tehát az igazság Attila széke körül? Csodálatos, hogy historikusaink ezt a kérdést még ma is válaszatlanul hagyják.

Abban a kérdésben, hogy milyen szerepe jutott Attilának Torcello életében, szintén csak a monda helyettesíti a szavahihió történelmet, a mikor úgy tudja, hogy egyenest Attilának «köszönheti» születését. De Torcello születése egy másik városnak, Altinum-nak halálát jelentette. Ma már senkisé sem beszél itt, a lagunák világában, Altinumról, arról a hatalmas római városról, a mely ha nem is volt nagyobb, mint Aquileja, de falai között mégis több mint ötszáz ezer ember élt. Aquilejától nyugatra épült Altinum, nem messze attól az akkor még lakatlan szigetcsoporttól, a mely most Venezia márványpalotáit hordja magán. Ott, a hol a szárazföld partja energikus vonalban hajlik dél felé, ott állottak Altinum erős falai és magas tornyai, hat hatalmas várkapuval, a melyek napsütéskor az eleven laguna vizeiben tükröződtek és villódtak. Itt élt, fejlődött, virágzott Altinum, a melynek falai között egy császári palota hófehér márványportikusa is emelkedett az ég felé. A part mentén márványszobros, díszes paloták, ragyogó villák sorakoztak, a melyeknek szépsége Bajá világhírű partjával vetekedett. De a ragyogó szépségek ideje nem tartott, csak az ötödik század közepéig. Mint valami rettenetes bóra, a mely égő városok füstfelhőit kergeti az égen és halált meg pusztulást jelent a földön, a merre végigszágul, — kelet felől ret-

tentő veszedelem tört a kék vizű Adria csöndes és békés partjaira. A vészes felhőkből, mint villámokat szóró gigászi alak, emelkedett ki Attila, a kinek harcászatai városokat, országokat perzseltek végig és nem kegyelmeztek Aquilejának, Concordiának és Opitergiumnak sem.

A monda szerint — a mely gyakran hasonlító motívumokat fűz egyforma végzettséghez és eseményhez — «Altinum pusztulását az állatok már előre jelezték. Seregéstől menekültek, még mielőtt Attila közeledésének híre is eljutott volna Altinum gyönyörű nyárilakjaiba. A lakosság pedig, a mely megrémült erre a jelenségre, követte az állatokat és elhagyta városát. Csak kevesen maradtak vissza és azok háromnapos böjt után, porba hajtva fejüket, Istenhez fohászkodtak, hogy álljon melléjük és adjon ujjmutatást, mitévők legyenek, hová meneküljenek. És ekkor hang hallatszott az égből, a mely így szólt: «In turrem ascende, ad asra autem videte!» És a maroknyi nép felment a toronyba — a kereszténynyé vált templom tornyába — és nézett a csillagok felé. És szemük elé tárultak ekkor a laguna vizéből sárgás-barnán kiemelkedő szigetek, a melyek ekkor még lakatlanok valának, — és ekkor már tudták, hogy hová meneküljenek, a hová nem követheti majd őket Attila serege, a melynek nincsenek hajói és a mely nem ösmeri a lagunák zeg-zúgos útvesztőit. Az új várost pedig, a melyet alapítottak, kezdetben Novum Altinum-nak keresztelték el, de később, emlékezésül az égi jelre és a templomtoronyra, a melyből új városuk helyét először megpillantották, elnevezték Turris-nak, vagy Turcellumnak, a melyből később Torcello lett.

Így lett tehát Altinum anyja Torcellónak. Olyan anyja, a ki gyermekének adta saját testét, — azokat a köveket, a melyek eddig az ő házait tartották és a melyekből most Torcello felépült. Attila elől a lagunákra menekült városok lakói magukkal vitték az elhagyott város köveit, hogy a zöld vizű lagunák szigetein

A TORCELLÓI TEMPLOM UDVARA.

építsék föl azokból az új házakat és új templomokat. Mert a kö ezen a kis szigetvilágon fölöttébb értékes és drága anyag. A közelben sehol sincs sziklás hegy, a melyből követ lehetne fejteni. Ezért vitték tehát magukkal a házak köveit a hajdani Altinum lakói az új Turcellumba és ezért vándoroltak tovább a kövek, Torcello hanatlása után, a Rivoalto, a

legnagyobb és legszilárdabb laguna-sziget felé, a melyen később csodálatos szépségével Adria királynője, Venezia emelkedett ki a habokból. És ki tudja, nem vándorolnak-e egyszer innen is tovább ezek a kövek? Évszázadok, talán évezredek múlva, a mikor Venezia szépségének emléke már csak könyvekben és — múzeumokban él majd?

A TORCELLÓI TEMPLOM, ELŐTTÉ ATTILA KÖSZÉKE.

ATTILA NYOMAI OLASZORSZÁGBAN.

Vándoroltak a kövek, akárcsak az emberek. De az a kevés, amely még máig is ottmaradt Torcellóban, — a domban és a Museo Estuarióban — ezek éppen úgy, mint Aquileja múzeumának kincsei, még Attiláról beszélnek. Ezekhez még Istenostorának emléke fűződik és ez az emlék varázsolja színessé, ragyogóvá beszédüket.

Balla Ignác.

A VILÁGEGYETEM VÉGTELENSÉGE.

A mióta a fotografáló kamara is csillagászati megfigyelő eszközzé vált, elképzelhetetlen nagy mértékben szaporodnak ismereteink a világegyetem részleiről. A fényképlemezen sokkal többet és sokkal jobban látunk, mint a távcsövön át a szemünkkel s ha a csillagos égről felvett képeket összehasonlítjuk a régi rajzokkal, a régi csillagtérképekkel, azonnal észreveszünk, hogy azelőtt még csak megközelítőleg sem ismertük az állócsillagok végtelen világát.

Az ég fotografálásának eredményeiből most csak arról akarunk beszélni, hogy mennyire segített a fényképezés abban, hogy fogalmat alkossunk magunknak a világegyetem nagyságáról és anyagáról.

Az a kérdés, hogy hány állócsillag van a látható világegyetemben s hogy az állócsillagok tömege milyen arányban van azzal a térrel, amelyben az égitestek szét vannak szórva, nagyon könnyen felmerülhet, a mikor egy-egy fényképet látunk a Tejútól, vagy egyes csillaghalmazokról. Ezek a képek rendszerint megszámlálhatatlanul sok kisebb-nagyobb állócsillag van sűrűn egymás mellett. S tudjuk, hogy egy-egy apró fényes pont a lemezen a valóságban egy-egy napot jelent, a mely talán százszorosa nagyobb a mi Napunknál, mely már maga is szinte elképzelhetetlenül nagy kiterjedésű földi arányokhoz képest.

A Tejútban egyes részein annyi a csillag, hogy egészen egybefolyik a ködnek látszanak. Egy pár nagyobb csillaghalmaznál, mint például

A HERKULES NAGY CSILLAGHALMAZA.

dául a Herkules halmazában még meg lehet olvasni, sőt talán ki is lehet mérni a csillagokat, de másokban már, például a Centaur híres csillaghalmazában a megszámlálás emberföltői munka lenne s nem is akadt még csillagász, a ki bele mert volna kezdeni.

Végig tekintve az egész égboltot körülölelő Tejúton, a számtalan csillaghalmazban, a csillagok száma s az őket alkotó anyag mennyisége is végtelennek tűnik fel s szinte meg sem merjük kíséreni, hogy halvány fogalmat alkossunk magunknak erről a végtelenségről.

S mégis, ha nem riadunk vissza attól, hogy nagyjában kiszámítsuk a végteleneknek egy-máshoz való viszonyát, sikerülni fog közelebb hozni a fantáziánkhoz az elképzelhetetlen végtelent is. Természetesen csak durva közelítésről lehet szó ezekben az összehasonlításokban, a miknek nincs is más célja, mint hogy a valóságról mintegy távlati képet nyújtsanak.

Próbáljuk meg az elképzelhetetlen elképzelését s induljunk ki ismert arányokból. Az egy köbdeciméter vizet, a melynek súlya egy kilogramm, mindenki ismeri s még az egy köbkilométert is el tudja talán képzelni, a melynek súlya egy billió kilogramm, de már a billió szám a mi fantáziánk számára elérhetetlen fogalom. A Föld kerekén egy billió köbkilométer és a tömege hatodfél quadrillió kilogramm, a Nap pedig, mely háromszázötvenezereszer nagyobb a Földnél, két quintillió kilogrammot nyom. A mi Napunk azonban aránylag a kisebb állócsillagok közé tartozik s így egy-egy csillagot joggal vehetünk kétszer akkorának. Az összes állócsillagok számát tegyük egy billióra, a mi mindenestre alatta van még a valóságnak. Ezzel a feltételezéssel számítva, a világegyetem anyaga összesen négy septillió kilogrammot tesz ki, leírva négy s utána negyvenkét nulla!

E szám előtt csodálkozva állunk meg s szinte nem tudjuk megérteni, hogy a természet mért pazarolt el így ekkora tömeget, felaprózva, de úgy, hogy a véges emberi elme számára a legapróbb részek is végtelenül nagyok.

Azonban a kép épen az ellenkezőjére változik akkor, ha ezt a végtelenül sok anyagot összehasonlítjuk azzal a térrel, a melyben az szét van szórva. Tudjuk azt, hogy a naprendszer anyaga valamikor egy körülbelül akkora gömbben volt szétoszolva, mint a mekkorát a Neptun pályája kijelöl. Ebben az ő állapotban a naprendszer anyagának sűrűsége rendkívül kicsiny volt, akkora egy 57 méter oldalú kockában szétoszol egy gramm anyag sűrűsége. Ebben a kockában a normális

A SZEMÉLYVONAT, MELYBEN A KATASZTRÓFA ÁLDOZATAI VOLTAK.

A KÉT ÖSSZEÜTKÖZÖTT VONAT.

A SZEPESZOMBATI VASUTI KATASZTRÓFA.

A FÖNKSZ-MADÁR.

Elbeszélés. — Irta Jókay Lajos.

Régi egyiptomi rege szerint volt a világon egy madár: a főnksz. Ez az aranytollú madár ötszáz esztendeig élt, s mikor már elvénhedett, illatos, fűszerszámos fészében — bűbajos dalt énekelve — megégette magát, hogy aztán hamvaiból újra éledjen ifjan, s ragyogóbban, mint valaha.

A ki azt hinné, hogy ilyen varázslatos újjá-születés manapság nem eshetik meg, az olvassa el Tüdös Benjámin nyugalmazott tanár úr történetét és megváltoztatja véleményét. Hinni fogja igenis, hogy az aranytollú főnksz-madár nem veszett ki a világból.

I.

A kedves május hónap közepén járt az idő. Mindenki azt várta volna, hogy meleg legyen, mert hiszen ez illik a szerelmesek hónapjához.

Azonban egész másként állott a dolog. S ennek oka Pongrácz, Szervác és Bonifác uraimék valának, a rettegést fagyos-szentek. Hűvös szél sülvoltott végig az utcákon és ragadta magával a hamu-finom port, fölsavarta a templom kakasait, megtöltötte vele még a jól elzárt szobákat is. Itt-ott felöltötte burkolt alakokat lehetett látni, a kik déli harangszó előtt a takarékpénztárakból és a városházáról csoportosan tértek haza.

Különös azonban, hogy délben elállt a szél, elvonultak a felhők és ragyogva kisütött a nap. Veres Bálint adópenztárnok fölvetette zöldszélű szalmakalapját, kezébe vette tizesztendő botját és ebéd után elindult Tüdös Benjámin nyugalmazott tanár urat, kedves bátyját, meglátogatni és nála egy csésze feketekávé meginni.

Csak az ötödik szomszédig kellett mennie, már is helyben volt. Csinos, hatablakos úrház nézett barátságosan a keskeny utcza fél-méteres téglajárójára, s azon túl a feneketlen portengerre.

Bálint úr nyugodtan, mintha csak a saját portáján járna, benyitott a kisajtón, az üvegezett folyosó-ajtón, s az előszobán át a lakószobába igyekezett.

De visszahőkölt.

Mintha valami mellbe taszította volna, olyan forró légáram töltött ki onnan. Pedig most már kint is ugyancsak fölmelegedett; mert az Alföldön bolondul szélsőséges az időjárás.

Azonban Veres Bálint nem egy könnyen ijedt meg valamitől. Elszántan nyomult beljebb, bár ilyen hőséget még itt se szokott tapasztalni.

Az asztalon ott fehérlett az abrosz. A házaspár szemben ült egymással.

A tanár felesége, Vicza néni, kövér volt; a' rem-ösztővér, Szabó tanítóné szerint olyan, mint egy bűbös-kemence). Haja őszes, valamikor barna; arca terjedelmes és két toka határolta alulról. Orra hajtott, ajka vastag;

egész képen harciaság honolt, de barna szemei jóságosan néztek sűrű szemöldöke alól.

Alighogy köszönt a vendég, Vicza néni nehezkesen, nyögve fölkel és kitipegott a konyhába. Nyilván feketekávéért.

— Hogy van, Béli bátyám? — kérdezte Veres adópenztárnok a házgazdát.

— Bizony nem jól, nem jól! — motyogta a tanár és fehérszélű, kék zsebkendőjével megtörülte izzadó homlokát. — De te, Bálint öcsém, tedd magad' kényelembe.

— Köszönöm, bátyám; számítottam a melege, nézze! — s ezzel kigombolván dióbarna kabátját, mutatta, hogy mellény nincs alatta. — De miért nem veti le, bátyám, azt a rémvastag kabátot?

— Meg találom hűlni, — szólt esendes, beteges hangon Béli bácsi.

Mind a ketten elhallgattak.

A falon, díszes kalitkában kanári-madár ugrott. Szépművű, régi óra ketyegett a kredenczen. A hófehér krakói cserépkályha pedig ravasz energiával, legényes vidámsággal ontotta a meleget. Középe táján a hullámos vörös-rézbetét olyan volt, mintha nagy szájj lenne, a mely vigyorogva suttozta:

— No, majd befűtök én nektek, várjatok!

A tanár úr hatvan-hatvankét esztendő, gyér hajú, fehér bajszú öreg úr volt. Hegyes szakállá szintén szép fehér; arca sápadt. Magas homloka minduntalan megtelt apró vizsgyöngyökkel, a mit eres kezével le-létörült. De nem is csoda! Lábai posztócipők, testén vastag téli nadrág és két kabát; alól egy vékony lüszterből, fölötté másik szürke posztóból; ráadásul a nyakán nyakravaló. Bámulatos szivós természetének kellett lenni, hogy ezt kibírta!

Most fölállt, hogy közelebb húzza a dohánytartót. Szép szálás ember lett volna, ha össze nem görnyedne, mint egy meghajlott körtefa. Jóságos szürke szemei derült filozófiával néztek a bejárat felé, honnan nesz hallatszott.

Nyílt az ajtó, s a nyílást Vicza néni alakja töltötte meg. Kis, kövér kezében fényes tálcát tartott, rajta két fincsa feketekávé, meg egy összetöporódott narancsot. Mindezeket szuszogva letette és széjjelrakta, kit-kít a hová dukál.

Az adópenztárnok fölállt, a pipatartóhoz lépett, s egy szép tajték szerszámot biztos kézzel vett ki a többi közül. Alaposan belefújogatott, vajjon szelel-e kellőleg? Aztán újra leült, a pipát megtömté, s lassan, gondosan rágyújtott. Mindezt olyan nyugodtan, zavar és bizonytalanság nélkül cselekedte, mint a ki már százszor megtette ugyanezt.

Vicza néni szintén leült. Diányi kis kontyval ékesített fejét félre hajtotta s megtört Maria-arczsal nézte urát. És mialatt Béli bácsi pipáját töltötte, szomorú pillantást vetett először férjére, aztán a pénztárnok felé, mondván ezzel:

— Úgy-e, szegény Béli milyen beteg? Talán a holnapot sem éri meg!

Béli bácsi pedig — pipája megtömdvén —

CSILLAGHALMAZ A CENTAURBAN.

RÉSZLET A TEJÚTÓL.

A VILÁGEGYETEM MINDENSÉGE.

SZÉKELY MIHÁLY REPÜLŐGÉPÉVEL, GYŐRBE ÉRKEZÉSE UTÁN.

fölvett egy darab fehér czukrot, sárga fogával leharapott belőle egy borsó nagyságú darabkát és azt feketéjébe pottyantotta. Majd szelíd kavargatás után megkóstolta; erre megint harapás és pottyantás következett.

A pénztárnok ezt még nem látta. Öt nappal ezelőtt, mikor itt járt, ezt nem csinálta a tanár úr.

Vicza néni súgva magyarázta: — A doktor azt mondta, ne igya nagyon édesen; hiszen tudja, Bálint fiam, milyen, gyenge szegény Bénének a gyomra.

Veres Bálint sajnálkozni akart, de Vicza néni megint csak súgva intette:

— Jaj, csak ne sajnálja, lelkem fiam, mert nagyon elkeseredik szegény Béné.

A pénztárnok ijedten rántotta gallérjába kis fekete fejét, apró természetét összehúzta, s lehető kedélyes hangon szólt:

— Béné bátyám szokatlanul jó színben van. A tanár úr felelni akart, de helyette rendszert Vicza néni válaszolt:

— Az ápolás, lelkem Bálint öcsém, az ápolás! Nem hiszem, — tette hozzá majdnem kifogyva a lélekzetből, hogy még valakit így óvjának a fűző szellőtől is, mint én Bénit.

— Az már szent igaz, szent igaz! — bólintgatott a pénztárnok és szippantott egy nagyot a pipából és hörpintett egy parányit a feketéből.

A tanár úr felszisszent és oldalához kapott:

— Jaj, csak itt ne szúrna!

Vicza néni föluggott volna, de mivel ezt nem tehette, fölkapaszkodott és hizott ruczájárassal oda tüpögve remélve mondta:

— De, Béné, az Isten szerelmére, hiszen ezt nem mondtad! Miért titkolódsz!

— Drágám, aranyos Viczám, csak délelőtt, háromnegyed tizenegy után öt-hat percczel éreztem az első szúrást. Azután egyet fél tizenkettőkor és most a harmadikat. Most egynegyed három múlt két percczel.

— Csak valami májbaj ne legyen belőle, — kiáltotta rekedtes hangján Vicza néni, — melyik oldalon van?

— Itt elől jobboldalon, — és siralmas arccal mutatta is Béné báci.

— Mondom, épen ott a máj, pont ott a máj!

Erre odalépett urához, benyúlt a mellébe alatt és kis, kövér hüvelykével a jelzett helyen jól oda nyomott.

— Fáj!

— Juj! — szisszent föl a tanár, — nagyon.

— Négykor elhívjuk az orvost.

— De hiszen ma már volt itt, — mondta gyöngye hangon Béné báci.

— Mindegy, — felelte szigorúan Vicza néni, — meg kell a bajt előzni. Hatvan éves korban nem lehet a májbajjal tréfálni.

A pénztárnok kis, barna arca félig mosoly-

gósra vált. Szemöldökeit szörnyen föl húzta, s fontoskodva jegyezte meg:

— De Vicza néni, minek ijeszti meg szegény Béné báci, hiszen nekem is nyilallott már akárhányszor az oldalam, még sincs májbajom.

— Ugy-e, öcsém? — kérde reménykedve a tanár úr, de tüstént újra megjédt: — Mintha dagadna!...

Egy darabig még a májról folyt a szó. Remény és kétség közt ingadozott a nyugalmamba vonult házaspár, míg végre megállapodtak abban, hogy okvetlenül elhivatják az orvost.

Az adópénztárnok fészkelődni kezdett. Látott rajta, hogy régen akar valamit mondani, de nem merte. Végre kirukkolt:

— Akkor én megint hiába jöttem. Azt hittem, most végre elmeheztünk Karczagra. Szerdán indultunk volna, s a két ünnepet ott töltöttük volna.

Vicza néni szinte sikoltva felelt:

— Isten őrizzen attól, Isten őrizzen! Béné nagyon gyenge, még az úton meghalhatna.

— Oh, dehogyan! — vélte Bálint úr.

— Meghülhetne!

— Hiszen már meleg van. Lesz két nap mulva huszonhat fokos hőség.

— Nem, nem! Ugy-e, Béné, nem!

— Ha te se látod jónak Viczám, akkor halaszszuk el, Bálint öcsém.

— A mint akarja, kedves bátyám, — szólt az adópénztárnok, — de tudja-e, hogy most pünkösdkor lesz nyolcz éve, mióta mindig készülünk.

— De ha folyvást gyöngéledik, — felelte erősen Vicza néni.

Elhallgattak.

Tudniillik Tüdös tanár úrnak Karczagon lakott egy jegyző testvére, kit ezelőtt kilencz esztendővel látogatott meg. Azóta minden esztendőben ötször-hatszor készül Karczagra, de gyöngéledése miatt folyton halasztódott az út. Veres Bálintnak meg a húga volt ott férjnel; ezért mentek volna együtt.

— Akkor kénytelen lesznek magam utazni, — szólt siralmasan a pénztárnok és egy égett-végű czeruzával jól megnyomkodta pipájában a dohányt.

— Majd a nyáron elmehe Béné is, — mondta Vicza néni és fölkel.

A kredencből kis porcellán-bögrét vett elő, beledobta a fornyadt narancsot, vizet töltött rá, s a kályha üregébe tette.

Bálint úr ezt se látta még, pedig már elég sok különös dolgot tapasztalt. Kérdőleg nézett a kövér tanárnőre. Vicza néni szólt is:

— Bénének nem szabad semmit hidegen enni, azért melegítem meg neki. Egy hét óta állott vizet iszik.

Veres úr arca borzalmat és undort fejezett ki. Szorongásában megtörtült homlokát:

— Az rossz lehet, — mondta szerény tartózkodással és megrázkódott.

— Miért volna rossz? — replikázott Vicza néni, — első az egészség! Mit meg ne tenne az ember, csak hogy meggyógyuljon, úgy-e, Béné!

— Bizony, drágám!

— Béné szófogadó, jó beteg. No, de részese is olyan ápolásban, a milyen nincs több a világon.

— Ugy van, drága angyalom, — erősítette a tanár, — nélküled régen a sirban volnék.

— Pedig meghalhatok én is!... — sóhajtott Vicza néni és kövér arcát bánatosan félre hajtotta.

— Akkor három nap mulva a te Béné is követ téged le a mélybe! — mondta tompa hangon a tanár úr és szemében könny csillogott.

A pénztárnok sebesen pislogott; jó szívű ember lévén, ugyancsak meg volt hatva. Egyébiránt pedig öblös pipája kiégett, kávéja elfogyott, a karczagi út dugába dőlt: elmehegett. Föl is állt, el is köszönt és indult.

— Csak gyorsan csukja be az ajtót, be ne tóduljon a hideg! — kiáltott utána Vicza néni.

Kinn gyönyörű tavaszi nap ragyogott! Tüdös tanár úr udvara remek kis kertté volt átalakítva. Ezer virág pompázott benne, hátrább gyümölcsfák zöldeltek és rigó fittyöngett.

Veres Bálint kifeszítette apró természetét, kurta lábával szaporán lépkedett és tele tüdővel szívta a májusi levegőt. Közben pedig — távol Vicza nénitől valahogy ilyen formán gondolkodék:

— Ej, ej! Én aligha bírnám ki ezt az ápolást, pedig negyvenöt esztendő vagyok.

II.

Két hónappal később, forró júliusi délelőttön a templom tornyának mind a négy harangja szomortán zúgott. Feketébe öltözött csoportok mentek komolyan, esendesen Tüdös Benjámin tanár úr háza felé.

A hátsó, füves udvar már tele volt előkelő közönséggel. Nem hiányzott talán senki. Megérkezett az ősz pap a káplánjával.

Nagy, fekete, ezüstveretes koporsót hoztak ki és a ravatalra tették. Majd a polgármester, meg Veres Bálint kivették egy öszezötör öreg embert, egy árnyékot, egy romot... Alig lehetett ráismerni Tüdös tanár úrra! Mintha kilenczven esztendő lett volna!

A dalárda rázendített. A pap feje fölé napernyőt tartottak. Többen zokogtak. Szegény Tüdös bácsi meg olyan öszezve ült karszékeiben, mint egy darab oda vetett ruha.

Főállt az ősz tiszteletes úr és remegő hangon beszélni kezdett, mialatt szegény, megboldogult Vicza néni szarkája valahonnan előkerült és vidáman ugrált a gyászoló gyülekezet lábai alatt. Sokan elmosolyodtak.

A pap hosszasan beszélt, mert sok érdeme volt a megdicsőültnek. Végre a legszelene állók csevegni kezdtek; kiváltság a hölgyek.

Egy vörös arcú, kövér ürindő fojtott hangon így szólt szomszédjához:

— Még tegnapelőtt reggel találkoztam vele; nagyon jó kedve volt, — és délután háromkor már odalett.

— Szél érte?

— Az: öt perc alatt elbánt vele. Én előre tudtam, hogy ilyen vége lesz. Mondtam is neki mindig: Kedves Vicza néni, el kellene menni magának hat hétre Karlsbadba! El is mennék én, lelkem, — felelte ő, — de nem hagyhatom a lelkem uralmat egy percre se!

A másik, csontos arcú hölgy szemét törölgette:

— Áldott asszony volt, tíz éven át így ápolta az urát. De nem is éli túl három nappal se szegény Tüdös bácsi; nézd csak, drágám, milyen! — és oda mutatott.

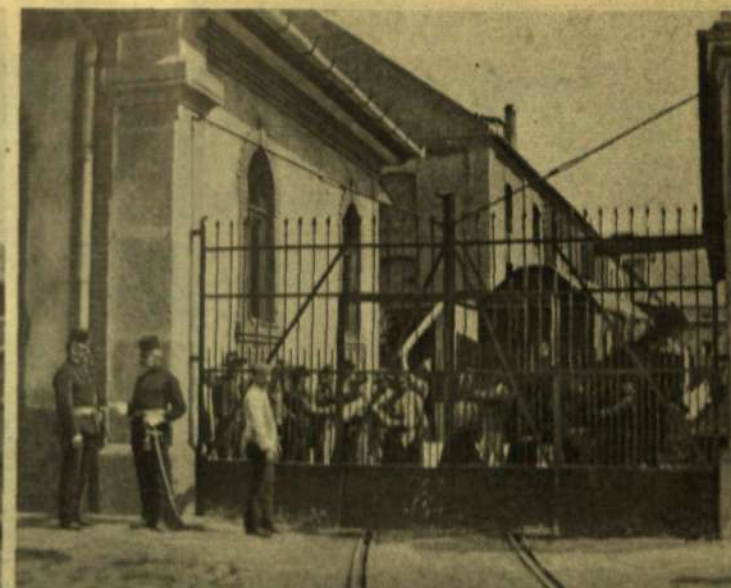
— Az ám, lelkem, nem adok neki egy hetet, őt is kikísérjük.

A gyászszertartás véget ért és a szomorú menet lassan megindult a templom felé.

Két óra mulva a jó Vicza néni kint nyugodott a felső-temetőben. Mellette még egy sírhelyet hagytak — Tüdös bácsi számára. Még a sírásók is így vélekedtek, mikor mindeki eltakarodott a temetőből:

A LEINER-FÉLE ENTGYÁR.

AZ ELKÜLÖNÍTETT GYÁMI MUNKÁSOK.

AZ UJPESTI KOLERA-ESETEK SZINHELYE.

— No, emberek, emezt a lakást is megásuk mi hamar időben.

III.

Napokig tárgyalták városszerte a gyászos eseményt. Várták, várták erősen Tüdös bácsi halálát, mint elkerülhetetlen szomorúságot, a mit még ki kell állani. Sőt némelyek már bosszankodni kezdtek, mikor a vén tanár a hetedik napot is megérté.

— Szívós természete van! Ki hitte volna? — csodálkodott a közvélemény mindig járó, nagy szája.

Újból eltelt egy hét. A takarékpénztári segédkönyvelő az úri kaszinóban (osztás alatt) ezt újságolta:

— Uraim, érdekes dolgot mondok. Ma délután Tüdös bácsit a kertjében láttam nyakra-
való nélkül; rózsafáit nyesegette.

Ez volt az első híradás, majd elkövetkezett a többi is.

Augusztus végén valaki egy-szál kabátban látta sétálni a vasútnál. Másnap a piacon találkozott vele; gazdasszonya kíséretében görögördinnyét vásárolt, még pedig huszonötöt, a mi világosan mutatja, hogy még legalább huszonöt napig szándékszik élni.

Ettől kezdve mindig sűrűbben jöttek az értesítések, mint a nyári zápor, a mely szintén csöppekben indul meg, de aztán teljes erővel zuhog.

— Hallatlan, — mondta a városi főjegyző, — Tüdös bácsi szalmakalapban, félcipőben jár és olyan jóízűeket nevet, hogy öröm hallani!

— Érdekes, — újságolta szintelen hangján Veres Bálint a m. kir. adóhivatalban, — Béné bácsi minden szobáját kipingáltatta.

Végre szeptember utolsó napján a legmegátalkodottabb Tamások is láthattak saját szemekkel és tapinthatnak ujjjaikkal. Óriási történt. Tüdös Benjámin nyug. tanár úr, Bálint ura-öccse kísérletében, megjelent az úri kaszinóban.

A kik még nem látták, úgy néztek, mintha egyenesen a temetőből tért volna vissza. A részvétnyilatkozat azonban torkukon akad!...

Hogyan nyilvánítsák ők szívből jövő, igaz részvétüket egy pirosarcú, kipirett bajszú, szép szál öreg úrnak? Hogyan tegyék ezt ők olyan emberrel, a ki nem felelt meg a közhajnak és nem szállt sirba forrón szeretett hitvese után? Ellenkezőleg! Napról-napra, szemlátomást fiatalodik, erősödik, hizik! Ez már csaknem botrány számba megy.

Azonban sem a felsült jósk boszúsága, sem a csodálkozás, sem az elképedés nem változtatott azon, a mit a városnak ridég való-
ság gyanánt kellett elfogadni! Mert mire az első hó — a mint illik — Erzsébet-napján leesett, Tüdös Benjámin nyug. tanár úr bizony visszafutott a maga szép hatvan esztendejére. Járása szilárd, lépése ruganyos, arca vidám, s a tíz esztendőn át megszokott örökös sopánkodás helyett vidám tréfálkozás ömlik ajkáról. Étvágya jó, megiszza a borcskát, s

vigan füstöli a szivart. Ismerősök látogatják, ő is el-elmegy időnkint.

A kaszinóból el nem maradna soha. Délután négy órakor már ott van. Olvas, nézi a kártyázókat, vitatkozik. Pont hét órakor indul haza.

Imé! most is nyájasan köszön és segítség nélkül fölvenvén telikabátját, vigan nyikorgó cipővel távozik.

Mig csukódik be utána az ajtó, a kártyások összenéznek, s a közvéleményt először is a görög-nyelvű ifjú helyettes tanára fejezi ki ekképen:

— Megifjodott a mi kedves Béné bátyánk, poraiból újra éledett, mint a főnixsz-madár, a kiről — tette hozzá szerény önértéssel — a halicarnassosi Herodotos ír történelme második könyvének hetvenharmadik fejezetében.

A szép fiú meg, a segédkönyvelő, az asztal közepére toltá gondosan fésült fejét, mire mind a négy fej odanyomult, összebújt, mert tudták, hogy hamis dolog következik.

— Uraim, — suttogta a szép könyvelő, — mit hallottam én ma biztos forrásból! Ismerik, ugy-e, Béné bácsi jóképű gazdasszonyát? Nos hát, hogy is mondjam, ez is segít az özvegyet vigasztalni. Ugy-e, Bálint bátyám?

Veres Bálint adópénztárnok esendesen szólt: — Hát van a dologban valami, van! — aztán megcsóválja barna fejét, újját erősen összeráncolt homlokára illeszti és így folytatja: — Hm, hm, nevezetes fordulat ez. Hm, hm, úgy látszik, a boldogult Vicza néni gondos ápolása csakugyan megölte volna Béné bátyámat. Mondtam is egyszer az öreg úrnak, mikor Vicza néni nem volt odabenn: kedves Béné bátyám, ebben a korban, a minő kedves bátyám vállalt nyomja, nem bír ki már az ember ilyen ápolást!

A MAGYAR BOR LENGYELORSZÁGBAN.

A lengyelek izlésének legjobban felelt meg a magyar bor s annak is legjava, a hegyaljai. A Kárpátok Lengyelországba vezető átjáróján rengeteg mennyiségű bort szállítottak az elmúlt évszázadban. Legerősebb volt a kivitelt a duklai hágón át, hol jóformán egyebet se vittek ki. A szállítás könnyebb lebonyolítására két magyar borkereskedőtelep szolgált. Mind a kettő lengyel földön volt, közel a magyar határhoz és hazai törvényeink szerint élt.

Anyavárosa Kassa volt és ehhez fordult segítségért, ha bajban volt.

Az egyik telep Duklán volt s «a duklai letévéhelyen lévő magyarságnak» vagy «Duklán levő magyarok közönségének» bivia magát. A másik telep Duklától északra Jaslóban volt.

A kivitt bor roppant mennyiségéről fogalmat nyújtanak nekünk a batárszéi vámhárminczadok számadásai. Kassán 1610-ben az összes harminczadjövedelem 5069 forint 67 denárt tett ki, ebből a borhárminczad 4995 forint volt. Homonnán 1610-ben a bor har-

minczada 8965 forint, más árúczikkoké 121 forint 54 denár; Varannón 1610-ben a borhárminczad 4516 forintot jövedelmezett, más árú után pedig egy denár se folyt be.

Igen érdekes adatokat szolgáltatnak a lengyel vámkamarák számadásai, melyeknek től-nyomó részét a magyar bor váma alkotja, úgy, hogy azokat külön füzetekben vezették. A tavaszi és őszi hónapokban volt a szállítás a legnagyobb és gyakorta 20—25 szekérrel és 50—60 lóval ment egy-egy borkereskedő. De igen sok bor ment vámolatlanul, mert a lengyel urak, ha saját szükségletükre hozztak bort, nem fizettek vámot.

A bort azután szekereken vitték tovább Krakóba, Varsóba, sőt Litvániába is; a ritkább esetek közé tartozott az, midőn a Visztulán szállították, mert ez a sok zátony következtében nem volt oly biztos. Krakóból még Posenbe, Thornba és Danzigba vittek magyar bort.

Midőn a XVI-ik évszázadban a mazoviai hercegi család kihalásával Mazovia szorosabb államjogi kapcsolatba lépett a tulajdonképeni Lengyelországgal és midőn a krakói királyi vár leégett, III. Zsigmond a birodalom székhelyét Krakóból Varsóba, Mazovia fővárosába helyezte át, melynek földrajzi fekvése jobban felelt meg, mint az ország szélén fekvő Krakó.

Az udvar átköltözésével a lengyel politikai, szellemi és gazdasági élet súlypontja Krakóból Varsóba tolódik át; Krakó aláhanyatlak és szerepét Varsó veszi át. A lengyel főurak palotákat építenek, itt töltik az év egy részét, ipar, kereskedelem nagyobb lendületet vesz, megnagyobbodik az idegenforgalom. Ez szinte magával hozza azt, hogy nagy kereskedő cézgek keletkeznek itt és mivel a lengyel urak nem vetették meg Hegyalja nedjét, természetesen, hogy virágzó borkereskedelem indul meg a tokaji folyó aranyával.

Az ekkor keletkezett nagy borkereskedő cézgek közül a legnevezetesebb a Fukier családé. A varsói hagyományok szerint még a XVI. évszázadban telepedik le a híres augsburgi Fugger család egyik ága e városban, némelyek szerint közvetlenül Augsburból, mások szerint a krakói ágból, melynek ott a XVI. évszázad első felében a Thurzókkal egyetemben nagy részvállalata volt. Idővel ellengyelesedtek, nevük is lengyeles formát vett fel, miként nálunk is a Fuggereket Fulkároknak neveztek.

Ez élelmes család egyik tagja látva, mily nagy népszerűségnek örvend a magyar bor, a lengyel nemesség körében, ennek szállítására adta magát és bormérése rövid idő mulva egész Lengyelországban híressé vált és az alacsony boltzatos helyiségek nevezetes találkozó pontja volt a lengyel uraknak, kik itt «inter pocula» meghányták vetették a köztársaság ügyeit, helyesebben a maguk érdekeit.

E nagy vállalat gondosan vezetve, apáról, fiúra szállva, ma Varsó legrégibb kereskedő céze, mely immár háromszáz éve áll fenn.

Illusztráció a «Pál-utcai fiúk» új kiadásához.

Illusztráció a «Pál-utcai fiúk» új kiadásához.

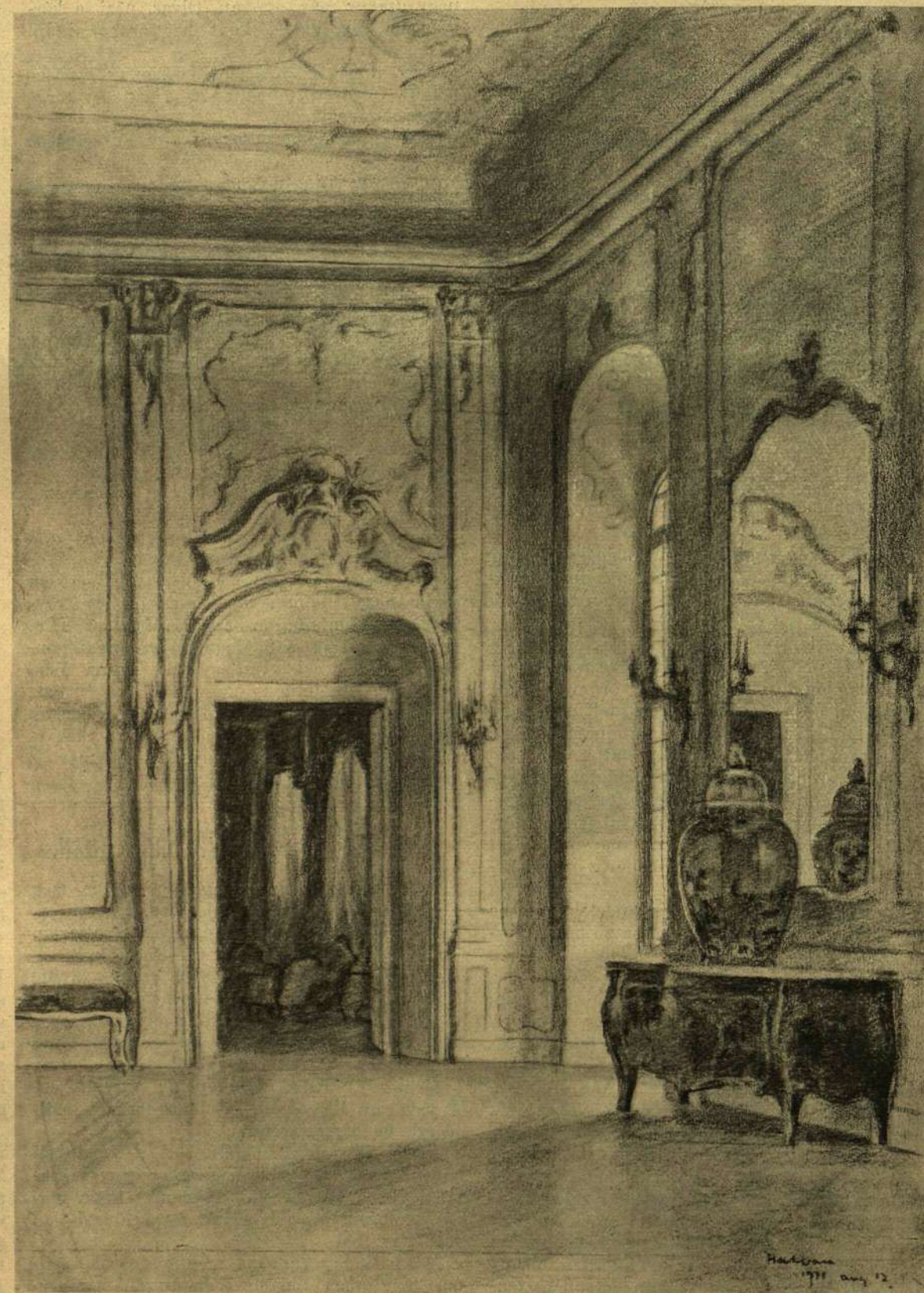
Illusztráció a «Pál-utcai fiúk» új kiadásához.

Illusztráció a «Pál-utcai fiúk» új kiadásához.

Molnár Ferenc arcképe.

Interieur.

VADÁSZ MIKLÓS RAJZAIBÓL.

ZONGORÁZÓ LEÁNY.

OLVASÓ NŐ.

FRANCIA KORCSMA BELSEJE

KARRIKATÚRA

VADÁSZ MIKLÓS RAJZAIBÓL

Ha a történeti nevezetesség Várpiacra és a szűk, ódon Szent János-utcán áthaladunk, egy nem valami nagy piacra érünk, mely régi, kopott, magas és igen keskeny házakkal van beépítve. Ez a régi Varsó, a «Stare Miasto». Egykor jómódú patricius családok laktak itt, most rongyos, piszkos zsidó gyerkőcök esinálnak éktelen zsvajt és zárják el a járőrök útját. Ez egyszerű ódon házak egyikeben van a híres Fukier-féle borkereskedés. Csak tisztaságával válik ki a többi közül, egyébként semmivel sem árulja el külseje belső értékét. Belépve a pitvarba, a régi kereskedőházak jelvényét, egy kis hajóminitát pillantunk meg a boltozatról lecsüngve, olyat, mint a melyen a danzigi Artushofban láthatók. Bent az ivóban egyszerű tölgyfapadok támaszkodnak az alacsony boltozathoz s a kis asztalok mellett borozgató egyének találunk. De ez már nem a régi hangos társaság a nemesi köztársaság idejéből; nagyon különböző osztályokból találunk ott vendégeket; kíváncsi utazókon, hivatalnokokon és jámbor iparosokon kívül találunk ott mesteremberekkel és urasági lakókkal is, kik egy-egy «lampká»-ra vagyis egy pohár borra betérnek. Itt minden egyszerű, minden a régi patriarchális modorban van tartva, de annál őszintébb és igazabb. Itt nem szolgálnak fel díszes palackokban — rossz bort, mint sok helyen, nem ugrálnak körülöttünk pincérek, nincsen abrosz az asztalon, nincsen villamos világítás, de mindezek helyett van igazi, tiszta, hamisítatlan, finom hegyaljai bor. De nem e helyiség adja a ház nevezetességét, hanem a nagy kiterjedésű, három ház alatt fekvő pince.

A czég jelenlegi fiatal tulajdonosa — megtudva, hogy magyarral van dolga — lekötöztet szíveséggel kalauzál a hordók és palackok birtalmában. Legelőször egy nem nagy, de erősen lezárt helységbe érünk, hol a czég kincse és büszkesége van elhelyezve, t. i. a legrégebb magyar borok. 1606-ból való — tehát 300 évnél idősebb — 500 palack tokaji bor van itt gondosan eltelve. Magukat a palackokat tulajdonképen alig látni, annyira benőtte azokat a nemes magyar borokat jellemző borpenész, vagy mint a lengyelek nevezik, borgomba, («grzyb wina»). Vastagon lepi be az üvegeket ez a sajátos sötétbarna képződmény, mely csak a magyar bornál jelentkezik és minél vastagabb, minél formátlanabb és feketébb, annál értékebb; ez nemességének fokmérője. Így kerül a legelőkelőbb főúri és fejedelmi asztalokra. (Ezért igyekeznek egyes borkereskedők mesterségesen előállítani azt, de a szakértő mindjárt felismeri.)

E bor palackját 60 rubelével (156 kor.) adják el, de tulajdonképp sokkal nagyobb az értéke, mert ez volt az ára 77 évvel ezelőtt s azóta nem emelte a tulajdonos, de nem is ad ám bárkinnek belőle, csak kiváló ritka ünnepélyek alkalmából, akkor is csak keveset, mert e bort nem lehet pótolni és a czég jó hírneve megkívánja, hogy ezekből is legyen raktáron. Hogy mily nagy értéke van itt a régi magyar bornak, fényes bizonyítéka egy szintén jó nevű czég kirakataiban jelenleg látható 1683-ból, tehát Bécs ostroma idejéből származó «Vinum Hungaricum», melynek másfél literes palackja 150 rubelbe, azaz 390 koronába kerül. Mesés ár egy üveg borért! Igazán csak fejedelmek való ital.

De gyérünk tovább! Ugyancsak ebben a részben vannak a zamoyski pincékből származó ü. n. «hetmanskie» borok (1652-ből 1668-ból) 1200 üveggel képviselve és hasonlóan adva, úgy, hogy az a tíz polcz, hol e lagrégebb magyar borok el vannak helyezve 102 ezer rubel (264 ezer korona) értéket képvisel. Ez körülbelül egyharmad része az egész pince értékének.

A czég tulajdonosai többszázéves tapasztalat és hagyományok alapján nagy gondallal vezetik a pincét, szinte azt mondhatnánk, ápolják a borokat. Évenként kétszer, tavasszal és ősszel vesznek bort, régebben Tokaj, most Mád, Tállya és Abaujszántó vidékéről, mert szerintük ezek felelnek meg legjobban a lengyelek ízlésének.

A megvett bor tizenkét évig áll hordóban s azután ha alkalmas a tartásra, palackokba húzzák, ha nem, kis adagokban való eladásra kerül. A czég tapasztalatai szerint a magyar

bor körülbelül száz évig fejlődik, mindig erősebbé válván, azután megáll fejlődésében.

A czég hagyományai közé tartozik, hogy mindenféle minőségű és korú bora legyen s azért minden eshetőségre számítva tartalék raktárt is tart, melyhez hozzá nem nyúl. Általában minden tekintetben mintaserüen van vezetve a pince s látszik, hogy a tulajdonos minden csinját-binját ismeri a magyar bor kezelésének. A czég a magyar bor eme okos, gondos «nevelésével» érte el, hogy oly nagy hírnévre és igen jelentékeny vagyonra tett szert.

Ma már a magyar bor kivitele sokkal kisebb, mert a lengyelek sokkal kevesebbet isznak, mint régebben, már nem bírják úgy a nehéz borokat, mint nagyapáik, dédapáik; elszoktak tőle, mert a gazdasági viszonyok alakulása kedvezőtlenül hatott borkivitelünkre, egyrészt a lengyel nemesség élszegényedése folytán, másrészt Lengyelország felosztása következtében újabb vámsorompók felállítása által. Azelőtt lefizetve a nem magas vámot a magyar-lengyel határon, egész Danzigig vittük áruinkat, sőt a bornak nagy része vámatlanul ment egyes lengyel urak részére.

Ma az orosz és német határ váma állít tekintélyes akadályt borkivitelünknek. Különösen az orosz vám magas volta zárja el kivitelünk útját, mert boraink szeszartalmuknál fogva a II-ik vám fokozatba (13 — 16 % szesz) esvén, minden pud (16 kilo; itt súlymértékkel mérjük) után 9 rubel (23 korona) vámot fizetnek. A 16%-nál magasabb szeszartalmú borok váma meg 12 rubel (31'20 kor.) tesz ki. Ily körülmények közt nem csoda, hogy boraink ára itt oly rendkívül magas. Maga a Fukier czég egy-egy szállítmányért 10—15 ezer rubel vámot fizet le egyszerre.

Ezzel szemben a francia borok kedvezményben részesülnek, s nem csoda, hogy tért hódítanak bor és pezsgő alakjában. Hozzájárul ehhez, hogy az orosz kormány a belföldi krimi és kaukázusi borok fogyasztását igyekszik előmozdítani — ami különben érthető is — bár ezek nem is hasonlíthatók a mi nemes borainkhoz, főleg a kaukázusiak nem, mert bár Kachea tűzes borokat terem, de azok kezelése olyan, hogy európai gyomorra nézve élvezhetetlenekké válnak. Ugyanis nem hordóban, hanem bivalybőrtőlmenben tartják, melynek belső részén a szőr érintetlenül marad. Gyakran még naftával is impregnálják, hogy tartósabb legyen. Tessék ilyen bort inni!

Újabban megint egy vetélytársa akadt a magyar bornak és pedig a Beszarábiában és Krimben ültetett magyar tőkéi nedűje, melyet magyar bor gyanánt adnak el. Bár hasonló a mienkéhez, de nélkülözi annak illatát és sajátos ízét; a szakértő felismeri, de a nagy közönség magyar gyanánt issza.

Igen sokat ártott boraink terjedésének a filoxera, mert a beálló borhiány következtében, főleg Galiciában a sörivés terjedt el nagyon s azóta annyira megszokták, hogy a boraink az elvesztett területet nehezen tudják visszahódítani. A koresmárosok és vendég-lősök még mesterségesen is előidézik a sörfogyasztást, mert ez jövedelmezőbb, azáltal, hogy a magyar bor árát igen magasra emelik és szeszszel keverik, miáltal rontják hírnevét. Krakóban, Lembergben s általában Galiciában alig lehet tiszta magyar bort kapni. Mind drága és rossz.

Bár ma már a lengyelek nem isznak annyi magyar bort, de a tokaji, mint a legértékesebb ital minden kiválóból; ünnepélyesebb alkalomkor ott van az asztalon. Általános szokás Varsóban és környékén a jobb módúak körében, hogy karácsonykor, husvétkor és pünkösdre «magyart» isznak. Tréfásan mondják a lengyelek, hogy Magyarországon két jó dolog van (no, van még több is!) «Tokaj i Jókaj».

Dívékj Adorján.

A LUZIÁDOK NÉPE.

A rex fidelissimust elűzték, s Portugálból köztársaság lett. Ez a második köztársaság, melyet a portugál faj monarchiából alakított. Az első Brazília, Portugál leánysországa volt, honnan huszonegy évvel ezelőtt küldötték haza Európába az öreg II. dom Pedro császárt, vele adva pénzt és vagyont, mondván: Jó császáruk,

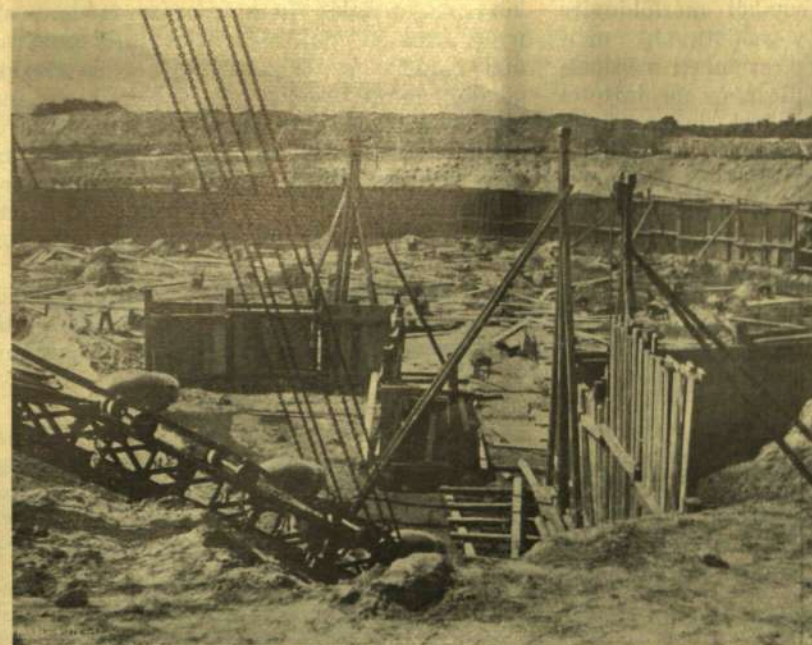
derek, jóindulatú ember voltál, de nekünk már nem kell császár, menj Isten hírével. S a jó dom Pedro elment, s most ott pihen Lisszabonban, a Sao Vicente kolostor altéplomában, a portugál királyok pantheonában, fekete bársonnyal díszített koporsóban a többi Braganza, zöld bársonyba, a braziliai színbe burkolva az ő koporsója.

Ebbe a kriptába több király koporsóját nem teszik. Az utolsó kettő a három évvel ezelőtt Lisszabonban meggyilkolt Carlos király és fia, a trónörökös koporsója volt. Mikor e két halottat levitték őseik közé, akkor foglalta el a portugál trónt, Isten kegyelméből, az özvegy Amália királyné tizennyolcz éves másodszülött fia, Mánuel király. Ő volt az utolsó portugál király. Elmenekült, s a szép Luzitánia földjét nem látja többé.

«Ezt a latin fajt mintha megbabonázták volna», — így kiáltott fel X. Pius pápa, midőn hírt vette a lisszaboni eseményeknek. Valóban, nem a legegyszerűbb kérdések közül való, hogyan alakult át e népek lelki világa. De átalakult és átalakulóban van. A portugál nép a közmondás szerint «udvarias és vidám». De lelkenek vannak erősebb indulatai s nagyobb mélységei, melyekkel a régi közmondás nem vetett számot. Származása, vére a legsajátságosabb. Nincs Európában a fajok és törzsek oly sokféleségének keverékéből összealkotott nép, mint a portugál. Ibériai, kelta, romai, gót és mór elemek alkotják e nép-egyniséget, melynek verében elvegyül még egy-egy csepp az első karthagói hódítók, a francziák és a zsidók vére. Ennek következtében az ország északi hegyvidékein lépten-nyomon találani hatalmasan megtermett, fehér képű, székehajú férfi- és asszonynepet s szőszhajú gyermekeket; ezekről leri a germán eredet. A délvideken egészen más fajtájú a portugál nép: bőre, vonásai cigányosak, alkata sudár, arca kerek, mandolaszerű metszésű szeme szokatlanul nagy, szemöldökének íve merész — s különösen az asszonynepen néha elragadóan szép — telt ajka, arcának olajbarna, mór színe tiszta afrikai eredetre vall. A kikötővárosokban sok a mulatt. Ez a portugál nép nagy gyarmat-alapító multjára s a négerrek sűrű bevándorlására vall. A portugál nép jellegén alapjában véve a román eredetre vall minden: az élénk s mozgékony, a külső pompa kedvelése, a lovagias, szertelen udvariasság. A délvidek e sajátos heve félreismerhetetlenül meglátszik még a régi eredetű portugál népünnepeken és népszokásokon még manapság is. Az ország egyes vidékein még ma is megőrizték — ha csak külső formái szerint is — a leányrablás ősi szokását: a legény az erőszak jelei közt viszi el a szülőfalujából szívnek választottját. A temetés nagy dísz, az égi gyertyákkal való középkorias színezetű gyászmenetek, a dús halotti tor, mind-mind a hamisítatlan délvideki szokás jellemző szokásai.

A rex fidelissimus bizony nem tér vissza többé országába s a nyolczszáz éves portugál királyságnak vége. A forróvérű nép, mely egykor a dinasztikus hűség példaképe volt, s regényes, kalandvágyó véréből üzetve, gyarmatokat hódított túl a messze tengeren és gyarmatainak mesés kincseit hordotta össze, királyainak dicsőségére, az anyaországnak világszép fővárosába és egyéb kultúrhegyeire, Camoens népe, a hit védője, délszaki hevének minden forrásával köztársaságért rajong és szakítva a pápassággal, a pozitívizmust, a szabadgondolkodás szolgálatába áll.

A régi Luzitánia másodszor is meghalt s megszületett belőle a latin faj harmadik köztársasága: Franciaország és Brazília után Portugália. Tíz hónapos az új republika. A régi király-párt minden követ megmozgatott és megmozgat, hogy új életre keltse a monarchiát a volt királlyal, vagy a Braganza-család más szülöttével — de a köztársaság eléggé ellenállóképesnek mutatkozott. S a portugál nemzetgyűlés most összeült, a köztársaságot az egész nemzet nevében véglegesen proklamálta, a köztársaság elnöki székét elfoglalta Portugália első választott elnöke: dom Manoel de Arriaga. A nemzetek elismerése most már nem késhetik soká. Az Éjszakamerikai Egyesült-Államok régebben elismerték a portugál köztársaságot, Franciaország most ismerte el s példáját mihamarabb követni fog-

A NAGY LÉGSZESZTARTÁLY ALAPOZÁSI MUNKÁLATA.

PARTÉPÍTÉS AZ ÚJ LÉGSZESZGYÁR TERÜLETÉN.

ják az európai monarchiák is. Portugália szakitott a monarchiával; de vajon hitebb lesz-e köztársasági vezéreihez, mint királyaihoz? Az első elnökválasztás a minap már a hálátlanság jelei közt emelte a köztársaság élére a jó köztársasági érzelmű derék, de fényesebb tulajdonok nélkül való Arriagát, az elnöki székéről pedig haza küldte könyvei közé a tudós Braga Theofil, a portugál köztársaság eszméjének lángszavú hirdetőjét, megbuktatta az érdemes Machado Bernardino jelölését, Magelhaes Limáról pedig meg sem emlékezett.

REZÁNOV.

REGÉNY.

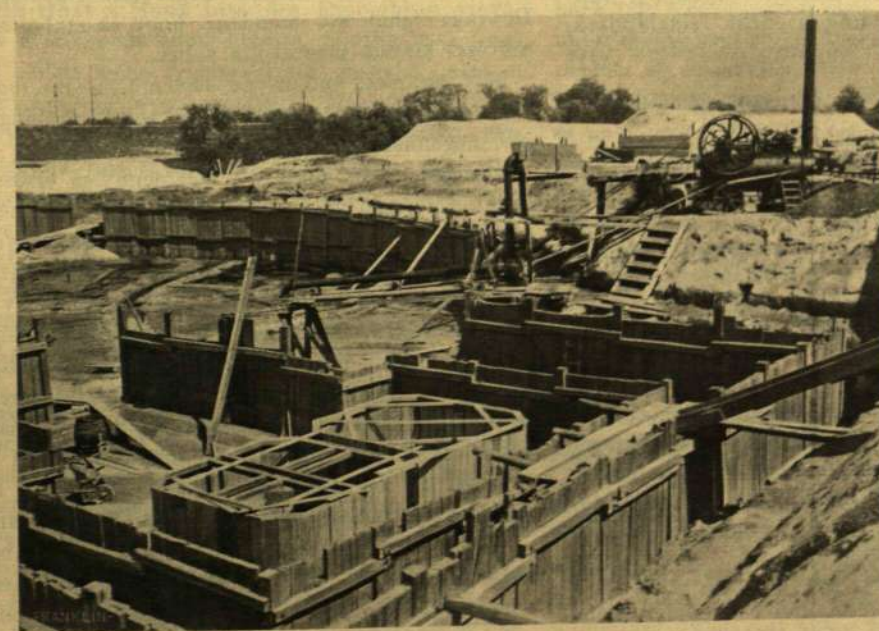
(Folytatás.)

Irita Atherton Gertrude. Angolból fordította Esty Jánosné.

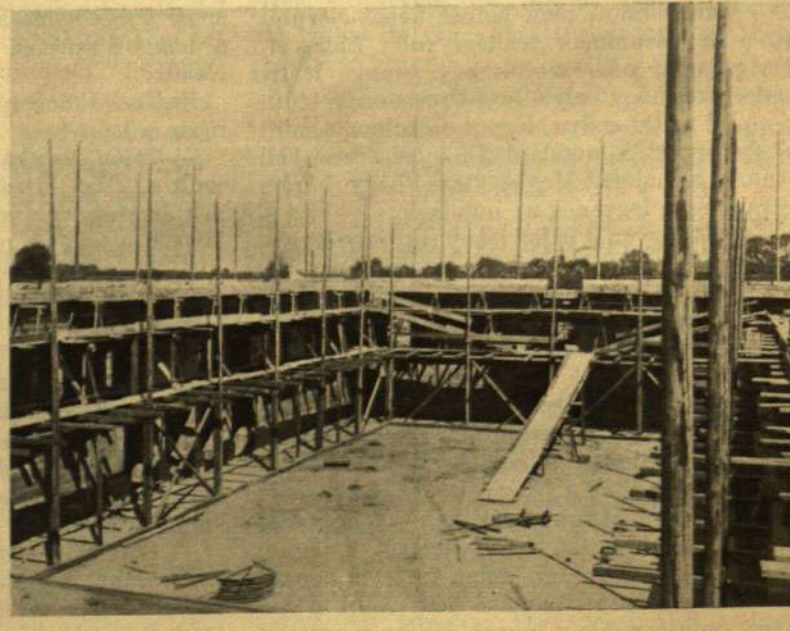
— Fél ön a földregéstől? — kérdezte Rezánov, ki ismét a leányra fordította szemeit, melyek eddig az erődítések számára alkalmas pontokat kutattak.

— Keresztet vetek, ha csak rá gondolok is. Olyan érzés fog el, mintha megnyílna előttem a sírom. Azt vélem, hogy ez a mi öreg földünk is csak olyan, mint a rajta élő emberek; ráun arra, hogy mindig jól viselje magát és annál inkább kirág, minél tovább volt józan. Példa erre Don Vincente Rivera, ő látszólag oly hideg, gögös, komoly, szigorú maga és mások iránt; de ha egyszer kitör, — Madre de Dios! Három éjjel sem alszik a Presidióban tőle senki!

Rezánov jóízűt nevetett és «menjünk! — szólt. — Majd megfeledektem a többiekkel. Kérje meg őket nevemben, mennének le a kabina, mialatt kiadom a parancsot, hogy az ebédet az ön szigetén szolgálják fel».

A NAGY LÉGSZESZTARTÁLY BETON ALAPOZÁSA.

A NAGY GÉPHÁZ ÉPÍTÉSE.

A FŐVÁROSI ÚJ GÁZGYÁR ÉPÍTÉSE Ó-BUDA FÖLÖTT. — Jeltj Gyula felvétele.

úr, mint az orosz kamarásnak kísérete, bizonyára kielégítheti még a legszigorúbb mamákat is.

A társaság közül néhányan elindultak, hogy a bozót aljában vad árvácskavirágot szedjenek. Rezanov és Concha lenéztek a száraz levelektől félg elfedett mélységbe, melyből homályos körvonalakban tűnt elő a szakadékok, üregek, bozót közül egy-egy miniatűrerdőség, melynek természetalkotta-teraszai helyenkint megszakították a sziget meredek sziklapartjait.

— Itt szeretnék én élni! — szólalt meg végre Concha.

— Csakugyan jól el lehetne e festői környezetben tölteni egy nyarat — vagy a mézes-heteket. — Mosolyogva nézett le Rezanov a leányra, ki büszkén, egyenes tartásban állt előtte. — Ha ön ráhatározná magát, hogy a kis amerikaihoz menjen feleségül, ő kétségtelesen megszerzi önnek e szigetet.

Ha az orosz ezzel azt remélte, hogy csaló-dást lát a leány arcán, rosszul számított. Concha csupán orrát fitorította el.

Nem hiszem, hogy kibírnám e magányt, kizárólag a jó William társaságára utaltam. Már akkor inkább előnyt adnék a saját fajom embereinek, mondjuk Ignációnak vagy Fernandónak. Vagy pedig — a mi még legjobb lenne, — remetének csapnék fel.

— Ön, remetének?

— Az némely tekintetben nagyon megfelelne izlésemnek; úgy találom, hogy meg lehet ünni az embereket. Majd ott a hegygerinczen építke magamnak egy kis kunyhót, a honnan egyenesen belátok a szép, csendes, zöld erdőbe. Ez a gondolat már régóta csábít. És ha aztán ott fent végigszállok, megcsodálhatom a hegyeket és az öblöt egész pompájukban; kívánhatnék-e jobbat ennél? Nyújt-e önnek ennél szebbet az ön világa, sennor?

— Semmiesetre sem. Csak hogy erre is rá-úna ön idővel.

— És aztán? Ez csak amolyan szelíd lemondásteljes unalom lenne, nem pedig kiábrándulás. Úgy hiszem, őt már gyakran érte kiábrándulás, sennor. Mennyire szeretném, ha elmondana nekem mindent, a mit az életben tapasztalt.

— Isten ments! Ne beszéljen nekem most unalomról és kiábrándulásról. Kaliforniában mindkettőt elfelejtettem. Talán vissza sem térek többé Szent-Pétervárra. Hisz ez az ország oly szép!

— De nem az öné, sem Oroszországi! — szakította félbe nyugodtan a leány.

Az orosz nem pirult el, meg sem hőkent, csupán ironikusan nézett a leány szemébe.

— En is tudok ábrándozni, sennorita. Egy csodás, nagy biradalomról, mely talán sohasem jön létre. Mindig álmodozónak neveztek engem, de e szokásom még fokozódott, mióta az önköz bájós tündérországába kerültem.

Talán az a szándék excentrikiának, hogy elrabolja tőlünk? — kérdezte Concha csipősen.

— Elárulna ön, ha így volna?

A leány szemét egy pillanatig fogva tartotta az orosz szemének delejes hatalma, de később:

— Nem, sennor, nem lennék képes elárulni azt, a ki házuknak vendége volt; Spanyolország pedig nem szorult egy gyenge leány segítségére, hogy helytálljon Oroszország előtt.

Jól volt mondva! Kezeit csókolom, a mint Bécsben szokták mondani. De most vissza kell térnünk a hajóra. Meghagytam, hogy három órára készen legyenek az indulásra.

Jól esett ugyan e bájós leánnyal enyelegnie, de még nem végezte be feladatát. Midőn a hajóra értek, a spanyolokat kártya-partiera szólította fel, cigarettát és puncsot hozatott és a „Junó” ismét felszedte a horgonyt.

Gyorsan haladtak el a „Mestra Sennora de los Angeles” és Alcatraz szigetek mellett, miközben Rezanov távcsövén keresztül figyelmesen kémlelt minden talpalatnyi földet. Majd lassan megkerülték a felszigetet. Egy-két mérföldnyire nem láttak mást, mint a meredek, szabálytalan alakzatú sziklaszirteket, kopáran, feketén égnek meredni. Aztán hirtelen ellaposodott a vidék, oly simává lett, mint a víz tükre, csupán néhány homok-zátony magaslott ki belőle, mely elfedte szemeik előtt a mögöttes elterülő termékeny földet. A most sekélyebb víz hirtelen befelé kanyarodott a jobbra fekvő

sziklás part felé, majd egy-két mérföldnyire lejjebb gyengéd hajlásban végződött. Ott emelkedett a yerba-buenai erdő, szemben a szigettel, melyről nevét kapta. Rezanov megtartotta adott szavát, letette a távcsövet, de egy rövid, kicsinylő szempillantással tisztában volt a helyzettel. Szemei újra vissza-vissza térték a meredek dombokosorúztá partra, hová gondolatban az erdők csoportját tervezte, de a mint újra Concha felé fordult, a leány előtt elpalástolta gondolatait.

— Athénnek sincs ennél szebb fekvése, — szólt. — Szeretnék e dombok tetején egy fehér márványból épült várost látni és amott lent a lapályon is, ha egykor elhordják onnan a homokot. De ezt mi már nem fogjuk megérni; ép az imént jegyeztem meg, hogy itt szokásomra vált az ábrándozás.

Concha nem felelt szavaira. A mint dőlnék fordultak, ismét feltűnt előttük a misszió háttérében a San-Bruno hegy-lánca.

— Ott, e hegyek mögött vannak a mi ranchóink, sennor, El Pilar, vagy mint mások nevezik, a Los Pulgas Ranchók. Atyám talán elviszi őnt egyszer oda. Reményem, megteszi, mert mindnyájan annyira szeretünk ott lenni, bár csak ritkán van rá alkalmunk, mert atyám igen elfoglalt ember. Ő azon kevés férfi közé tartozik, kik itt földbirtok szerzésére engedélyt nyertek; ez azért történt, mivel ő nagy kegyben áll az egyház előtt és a papok nem ellenzik semmi kívánságát. Látja ön amott azokat a magas szálfákat égnek meredni? Olyanok, mint valamely hajóóriás árbocfái, ágaik mereven nyúlnak széljével, mint a fenyő ágai. Láttunk néhány ilyen fát a Tamalpais hegy lábán is, de itt mérföldekre terjedő hatalmas erdőséget alkotnak. Sohasem hatolt be azokba még fehér ember és talán nem is fog behatolni soha. Mi nem tudjuk ezt az óriás fák értékesíteni — és még ha őn egykor itt alapítaná meg ama birodalmat, melyről álmodik, nem hiszem, hogy akkor is megközelíthetné ez őserdőt. Messze, messze innen, a hol az öböl végződik, van a Santa Clara és a San José misszió; de úgy halottam, hajón meg sem közelíthető, mivel ott nagyon sekély a víz.

Tovább haladtak dőlnék; egyszerre hirtelen elfordították a hajó orrát. Concha kacagott.

Majd elfelejtettem, hogy ön térképpel rendelkezik. Azt reméltem, hogy megfenekeklük hajója.

Midőn azonban a Yerba-Buena öblökhöz értek, a leány mintegy önkéntelenül megragadta Rezanov karját, a pajkos tűz kialudt szemében.

Nézze, ott van az ön fehér városa, sennor! Aye Dios! Minő tündérváros...

A sűrű fehér köd itt bejött a tenger felől, elborította a dombokat a Presidio és a yerba-buenai erdő közt, ellepte a sziklaszirteket és a lejtőket. Kupolákat, tornyokat, minareteket varázsolt helyökre. Nagy hullámokban terült el a homokzátonyokra, rárakódott a sziklákra, kisértetieessé változtatva alakjukat. De most hirtelen előtűnt a nap, egy pillanatra megvilágította a tündérvárost ezernyi színben, a nap-sugár gyözedelmeskedett, a párák felszivódtak, a dombok szürkén és kopáran meredtek újra eléjük.

Rezanov mosolygott és csillogó szemmel nézte a leányt.

Talán csak káprázat volt, a mit láttunk, — szólt. — Úgy hiszem, az ön képzelete és kezének érintése varázsvesszőként hatott, mert úgy látszik, a többiek mindebből mitsem láttak.

A többiek csak a ködöt látták és dide-regtek. De a tündérváros ott volt azért, sennor. Látományban volt részünk. Egy orosz várost láttunk! Aye, Yi!

Rezanov azonban nem gondolt többé a tündérvárossal. A leány reboso-ja lecsúszott fejéről és egy hajfűrész arcába csapódott. Elfogta ajkával, szemei lángoltak. Most a hajó egy hegyfokot került meg, körülöttük üdév, zölddé változott a világ.

Concha, — sottogta.

A leány tekintete felragyogott, majd el-lágyult, feléje fordította fejét és hirtelen ezüstös kacagás csengett ajkairól.

Sennor! — szólt vidáman. — Ha ön szerelmet akar nekem vallani, kénytelen leszek összehasonlításokat tenni ön és sok más férfi

közt, és ez talán nem az orosz módszer előnyére ütne ki. Sokkal jobban illik önnek eddigi modora, az előkelő nagyúré, a vaskező, gögös, öntelt autokratáé, de a ki e mellett a világ legszeretettelőbb embere, ha észleljára akar kihasználni egy maroknyi szegény kaliforniai, mint mi. De sóvárogni, epedő pillantásokat vetni! Gitárt pengetni! Tartok tőle, hogy az ön által annyira lenézett caballer (k) legegységűbbje is lefozi őnt ebben!

Igen valószínű! Legesekélyebb szándékom sincs, hogy sóhajtozzam, epelkedjem és a gitárt pengessem! De ha most egyedül volnánk, mindenesetre — megcsókolnám őnt!

Conchát elfutotta a felháborodás pirja.

— Ön gyermekként bánik velem! Ha nem volna egy kis olvasottságom, ön talán csak oly kisleánynak nézne, mint Ana Paula hugomat. Jól van, legyen! Tekintsen hát gyermeknek és ne merészeljen nekem többé udvarolni, — áll az alkú?

A hogy parancsolja. — Rezanov félig neheztelve, félig szomorúan nézett le rá, majd vállatvont és odaszólt Davidovnak, vetesse ki a horgonyt. A leánynak tulajdonképpen igaza volt. És ha jól meggondolta, még hálával is tartozott neki.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

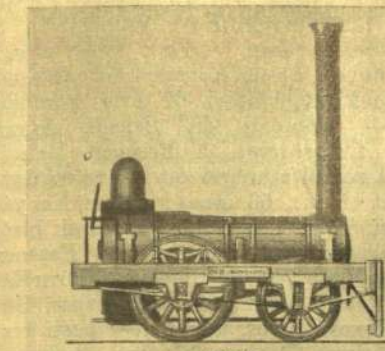
Megszöktettek egy asszonyt — négyszáznyolcz esztendő korában. Szerte a világban ezernyi vezér-czikk, tárcza és tanulmány méltatja, siratja és kurrentálja *Mona Lisát*, *Lionardo da Vinci* remekét, a *Louvre* gyűjteményének fejedelmasszonyát. Nemcsak a mesék tudnak, a tudomány is tud elszüldet szigetekről, a melyek között ott lehetett maga a szépség szigete is, elborítva olyan virágokkal, a melyeknek sehol másutt nem teremnek és csodálatos színű pillangókkal, a melyeknek csak a virágok méze volt az ételük és csak a rajtuk rengő harmat az italuk. Tehát elveszvé a sziget, mind a szépségnek, hasonlíthatatlannak és varázssosnak vele kellett vesznie.

Valami ilyen katasztrófa az is, mikor egy nagy műremlék elvész. Valami eltűnt vele a világ szeme elől, a miért nincs mód magunkat kárpótolni. A *Mona Lisa* eltűnése nem a legelső ilyen eset. Nem is szólvá azokról az eseményekről, mikor valamely hódító hatalom zsákmányol és hurcol el műkincseket a leigázott ország földjéről (így elragadtott remlék sehol a világban nincs annyi, mint a *Louvre*-ban) — az is sokszor megtörtént már, hogy nem zsákmányolók, hanem tolvajok tették rá a kezüket egy-egy híres művészi alkotásra. De a mit Napoleon és más hódítók is műveltek, természetesen nem vonható egy kalap alá az ilyen eltulajdonítással. A zsákmányoló győztes valójában csak áthelyezi a kincset egyik helyről a másikra, de nem lopja el a világ szeme elől. Az emberiség, a művészet és a gyönyörködő vágy igaz vesztesége pedig csak az, ha a műremlék — láthatatlanná tétetik. Itáliát megrabolta Napoleon. De nem lehet azt mondani, hogy az emberiség művészi kincsét megrabolta volna.

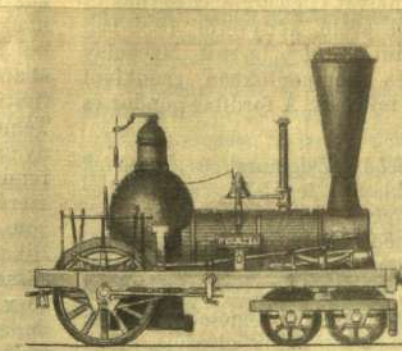
Más az eset, mikor az történik, a mi most Páriszt és világszerte a művészetnek minden rajongóját megdöbbentette és lesújtotta. Mert most — a míg meg nem kerül — valamennyien elvesztettük *Lionardo da Vinci* legvarázssosabb remekét: mind, a kik látták és mind, a kiknek vágyuk volt, hogy valaha megláthassák. A *Louvre* igazában csak hajlékot adott neki, nem azért, hogy a maga kincsei közé zárja, hanem mindenki mint a maga kincseiben gyönyörködhessek benne. Mert merne-e például csak észébe is jutni bármely hatalomnak: császárnak, elnöknek, kormányznak, hogy olyan gyűjteményt, a milyen például a *Louvre*, az emberek szeme elől elzárjon? És merne-e ilyet a hatalom főként Franciaországban?

Az ilyen gyűjtemények kuszából minden ember azzal az érzéssel lépi át, hogy gyönyörködő kedvének saját portájára lép. Annyszor mehet oda, a hányzor akar és több joga, mint neki, ezeken a helyeken senki másnak sincsen.

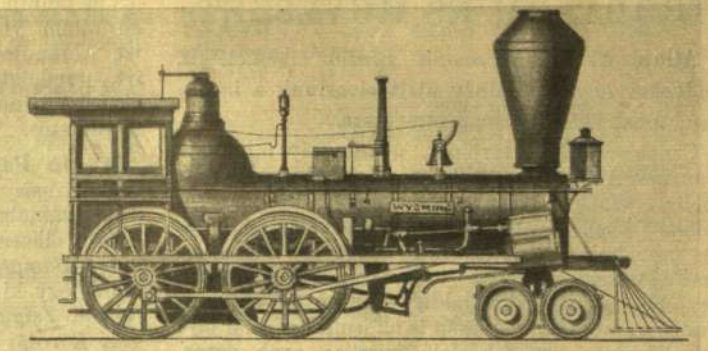
És itt találjuk meg a magyarázatát, nem annak, a mi a *Louvre*-ban történt, hanem annak, hogy

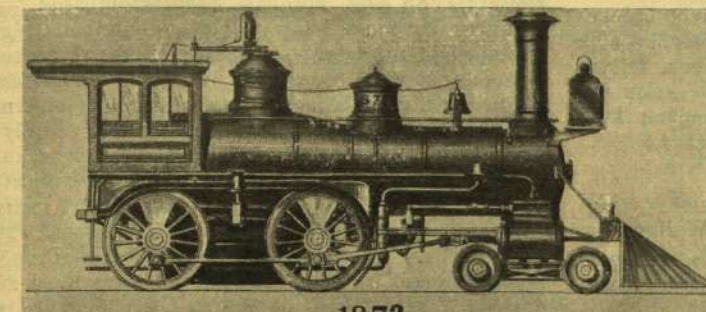
1832

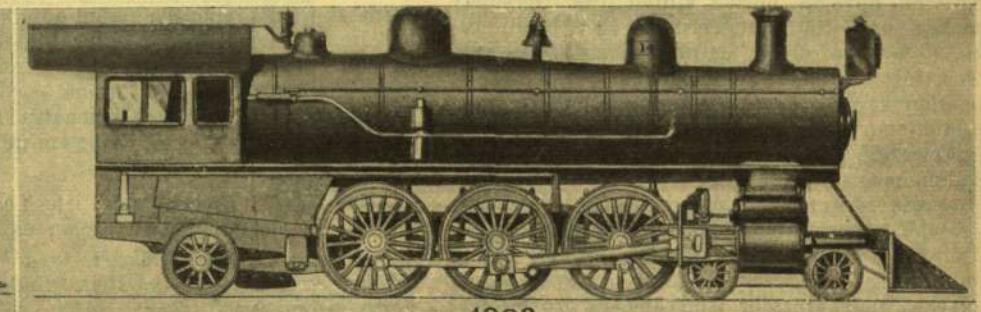
1839

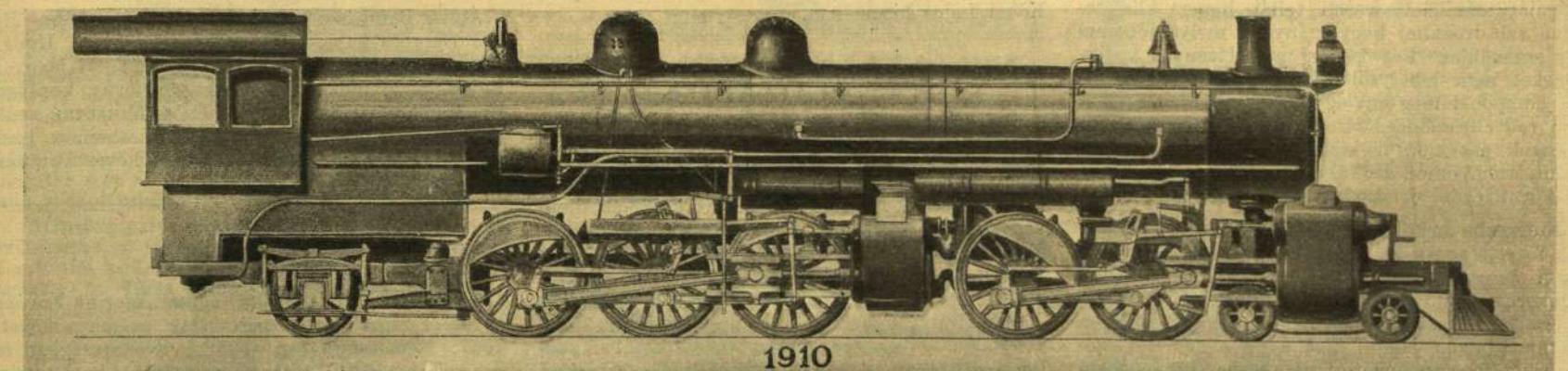
1851

1872

1902

1910

A VASUTI MOZDONY TÖRTÉNETE.

ilyesmi megtörténhetett. A vizsgálat kiderítette, hogy a fölbocsúlhatatlan drágaságoknak azt a kincses házat, hanyagul és lelkiismeretlenül őrizték. A *Mona Lisának* külön őre volt és ime mégis ellophatták.

Valóban: ez botrányos dolog. De a milyen menthetetlen, olyan távol van attól, hogy megmagyarázhatatlan is lenne. Miért kelljen féltetni azt, a mi hasznában, hatásában, gyönyörűségében mindenkié? A mit mindenki úgy élvezhet, mintha az ő tulajdona lenne? És minek kívánja a maga kizárólagos tulajdonának, mikor mást vagy többet tőle annál, a mihez úgy is hozzájut, nem kaphat? Mert minél inkább ismeri az értéket, annál bizonyosabban tudja azt is, hogy ezt az értéket pénzre nem válthatja. A ki a *Mona Lisát* eladára kényszeríti — a börtön ajtaján kopogtat bebocsátatásért. És sokkal gyorsabban bebocsátják, mint kieresztik.

Ha tehát a *Mona Lisa* őre álmosabban vigyázott a szeme alá adott kincsekre, mintha ezer frankot kellett volna őriznie, ennek megvan, nem a mentésére, de a magyarázata. Mert legalább is annyi joggal fölvehette azt, hogy a *Louvre* minden látogatója vele együtt őrizt ezt a képet, mint azt, hogy akadjon, a ki el akarja lopni.

Sajnos, kiderült, hogy tévedett. Most már aztán annak kellene kiderülnie, ki volt az, a kiből tévedett. Ki vitte el a képet? Megszöktették-e *Mona Lisát* vagy ellopták?

A mi véleményét idáig hallottunk, mind a mellett volt, hogy megszöktették. Vagyis, hogy nem a műremlék anyagi értéke volt a tett sugallata, hanem a kísértő varázs, a mely *Lionardo da Vinci* alkotásából kisugárzott és nem egy embernek zavarta meg lelke egyensúlyát. Tudjuk, hogy a *Mona Lisa* misztikus szépségének oltárán lelkek hamvadtak el. Igértetének voltak halottjai és örüitjei. Festett szépségének szerelmesei csoportban álltak vergődő szívvel *Mona Lisa* négyszáz esztendő képe előtt.

Ha a gyánú a szerelmeseik és boldogtalan hadában sejtí a tettest, ezt a sejtését kétségtelesen sok valószínűség támogatja. Nagyon meg-

lehet, hogy a fanatikus rajongás tört rá és kapta ölébe a la Gioconda képét, hogy a világ tekintete elől elragadja és csak a maga éhes szemének prédájává tegye. Hogy az a rajongás maga végezte-e el a szöktető munkát, vagy mással végeztette, az mellékes. Ép úgy a beszámíthatatlanság eszelekedete volt, akár egy nyomorúságos padlásszobába hurcolta a lopás *Mona Lisát*, akár a Pierpont Morgán márványpalotájába. A milliárdost ép úgy meg kellett, hogy őriztse a rajongás, ilyen tetteire vetemedvén, mint a szegény piktor-növendék.

De vajon valóban csak ez az egy momentum lehetett-e az indítéka a *Mona Lisa* elragadásának? Épen egy franczia írta, hogy: *a mikor mindenne gondolkodunk, nem szabad elfelejtenünk, hogy az ellenkezőre is gondoljunk.*

A *Mona Lisa* ellopása bizonyára nem tartozott a valószínű eshetőségek közé. Elegendő-e tehát, ha a tett elkövetésének okát is csak a legvalószínűbb motivumok között keressük? Hátha nem az ragadta el, a mi legjobban izgathatta bírásának vágyát, hanem éppen az ellenkezője? Hátha éppen az adta meg a bűn bátorságát, hogy éppen ő nem tudta azt, a mit mindenki tudott? Hogy a tolvajnak, a ki semmi mást nem akart, csak lopni, sejteltse se volt róla, hogy mi az, a mit elemel? Hol van az megírva, hogy műtárgynak csak műtérő lehet a tolvaja? Az ilyen bűnök statisztikájában semmiesetre. Ez a statisztika éppen azt mutatja, hogy a hasonló bűnök tetteseinek nagyrészen sejtelmük se volt, hogy milyen drága kincset loptak, tehát a nyomozásnak és a megtorlásnak milyen óriás energiáját idézték magukra.

Lehet, hogy a *Louvre* tolvaja, a milyen ügyes zsvány, olyan tudatlan, tanulatlan fickó, a ki mindenesetre szép képet akart lopni, hogy szép summát is kapjon a prédájáért, de magának sem volt sejteltse róla, hogy ilyen félelmetesen jó volt a gusztusa. Talán csak akkor rémült halálra a bravurjától, mikor aztán az újságokból olvasta, hogy mit rejtegetett, kiosonván a palotából a köpönyege alatt. Legelőszóban mindig az orgazda vásárol, de hány tolvaj házalt már a prédájával úgy, hogy

fillérekért kínált kincseket, mert sejteltse se volt róla, mi az, a mit zsákmányolt? Ha tudta volna: hozzá se mer nyúl ni soha.

A milyen lehetséges, hogy egy eszeveszett rajongó vagy ambíciójában megszállt gyűjtő szöktette meg, annyira nem lehetetlen, hogy egy éhes csavargó tépte le a *Louvre* selymes faláról *Mona Lisát*, mert — vacsorát akart vásárolni az árán. Nem mondjuk, hogy így van, de ki merné mondani, hogy ez lehetetlen? Ok, szándék és bűn nem követelnek egymástól harmóniát.

És ha — a mi nincsen kizárva — valóban így lenne: *Mona Lisa* regényének izgalmasabb és tanulságosabb része csak ezután következik. Van egy babona vagy hagyomány, a mely azt mondja, hogy a műremlék soha se vesznek el örökre. A halhatatlanság vigyáz a maga gyermekeire és külön tündére van, a mely kezén fogva minden bolyongásból visszavezeti őket oda: a honnan elkerültek. Ha ez így van, akkor *Mona Lisa* most Mark Twain királyfiának útjára indult, a ki ruhát cserélt a koldus gyermekkel. *Mona Lisa* is elvesztette a bálmulat, az örök magasztalás fejedelmi köntösét és titokban elhagyta fejedelmi palotáját. Odament, a hol nem ismerik. Azok közé, a kiknek sejtelmük sincs róla, hogy a hirnek a dícsőségnek, a halhatatlanságnak gyémántnál drágább koronája van a fején.

Ismételten ismétéljük, hogy ez csak föltevés. Csak egy lehetőség a sok lehetőség között és nem is a legvalószínűbbek közül való. De az életnek mindig kedves mulatsága volt az, hogy valószínűtlenségeket produkáljon. Ezzel tartozik, ha másnak nem: a poétáknak, hogy szabadabbá tegye a fantáziájukat. Bizonyos mindenesetre az, hogy *Mona Lisa* e pillanatban fogoly és a bűn, a mely elragadta, sokkal erősebben őrizi, mint a hogyan a *Louvre* őrei vigyáztak rá. A mivel a világgal se akarjuk azt javasolni hogy tolvajokkal kellene őriztetni a múzeumok kincseit. Csak olyanokkal, a kik nem felejtik el, hogy tolvajok is vannak a világon.

Sigma.

Iskolák, intézetek, internátusok az összes gyermekfehérműveket, valamint az összes fiu- és leány-ruházati cikkeket, cipőket is, nagy választékban és legjutányosabban beszerezhetik a Tulipán Gyermek-Otthon

DARVAS JENŐ czégnél

Ő cs. és kir. fensége József főherczeg udvari szállítója
Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 8a.

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Költségvetéssel szívesen szolgálok.

Lohr Mária (Kronfusz)
csipke-, vegyítész-, kelmefestő-, szőnyegporló- és szőrmegővő gyári-intézete. * Telefon 57-08.
Budapest VIII. kerület, Baross-utca 85. szám.

Flókok:
IV., Kossuth-utca 14.
V., Eötvös-utca 6. sz.
VI., Harmad-utca 4.
VII., Andrássy-utca 16. sz.
VIII., Török-körút 38. sz.
IX., József-körút 2. sz.

Rendeléseknél szíves-
kedjék lapunkra hivat-
kozni

KOLERA

elleni védekezéshez
szükséges eszközök, u. m.
fertőtlenítő-készüle-
kek, gummiköpnye-
gek, gummikeztyűk,
gummiczipők stb.
a legjobban beszerezhetők:

Fischer Péter és Tsa
résztvény-társaság
első magyar orvos-sebész
műszerek gyárában
Budapest, IV. kerület
Kossuth Lajos-utca 6.
Telefon szám: 9-58.

Yvonne de Treville
világhírű operaénekesnő nyilatkozata
a Dr. Biró-féle Havasi GYOPÁR-KRÉMÉRŐL.

(Az eredeti francia levél ma-
gyar fordítás.)
Köszönöm a küldött
Havasi GYOPÁR-KRÉMET,
amelyet használatban fősé-
gesnek találtam. Kitűnő
minősége nem mindennapi.
Yvonne de Treville.

Dr. Biró-féle törv. védett
Havasi
GYOPÁR-KRÉM
a legkitűnőbb
arcszépítő-szer, szeplőt és
májfoltot bámulatosan el-
távolít. Teljesen ártalmat-
lan. Nagy tégely 1 korona,
mosdóvíz 1 kor., szappan
70 fillér, puder 1 korona.
Fő ártár:

WOLF GYÓGYTÁR
Köszvár.
Budapestben kapható:
Török gyógytár Király-utca
Opera • Andrássy-ut
Hunnia • Erzsébet-körút 56
valamint csaknem minden nagyobb
vidéki gyógyszerárban és
drogériában.

ALAPITVA 1865.
HECKENAST
= GUSZTÁV =
ZONGORATERMEI
Bpest, csakis Güzella-tér 2.
Telefon.
IBACH-ZONGORÁK
egyesületi képviselője.

IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak:
Backhaus, Dolmányi, Pugno, Alice Ripper, Sauer, Stefaniy stb.

Rozsnyay vasas china bora

igen hatásos vérszegény-
ség, sápkór, neurasthenia
eseteiben. Egy 1/2 literes
üveg ára 3.50 korona.

**A Rozsnyay-féle
vasas china bor**
egyike a legelterjedtebb
és leghatásosabb gyógy-
boroknak. A külföldi ké-
szítményeket felülmúlja.
Vérszegényeknek külö-
nösen ajánlható. Kap-
ható minden gyógyszer-
tárban és a készítőnél:
Rozsnyay Mátyás gyógy-
szertárban Aradon, Sza-
badság-tér.

HALTENBERGER

RUHAFESTŐ, VEGYTISZ-
TÍTÓ-ÉS GŐZMOSÓ-GYÁR
GYÁSZESZETBEN RUHÁKAT 3 NAP ALATT LEG-
SZEBBEN FEST FEKETÉRE. ALAPITVA 1810.

A legbiztosabb és leghatásosabb ön- védelmi fegyver!

Korszakalkotó újdonság az
ismétlő-pisztolyok terén!

Magyar gyártmány, mely az eddig ismert
összes automatikus pisztolyokat minden tekintetben
messze felülmúlja. Piacra került a
7.65 milliméteres

FROMMER- PISZTOLY,

mely a jelenkor legtekélyesebb ismétlő
pisztolya s az egyedüli a világon, mely lövés
közben úgy van elzárva, mint a hadsereg Mann-
licheréi.

A fegyver-
ismerők
zsebpisztolya!

Fontos újítást képez ezen a pisztolyon, hogy
félkérrel is kényelmesen felhúzható és bármikor
leereszthető kakassal bír, s hogy a pisztoly
háromszoros önműködő biztonsági
elzáróval van ellátva.

Az igen gyakran előforduló szerencsétlenségek
ennél a pisztolynál teljesen ki vannak zárva.

Frommer-pisztoly

kezelése és szétszedése a legegyszerűbb; a
szétszedéshez semmiféle szerszám nem kell.

A FROMMER-pisztoly

a m. kir. államrendőrség, a m. kir.
határrendőrség, a m. kir. posta- és
táviratigazgatóság és számos egyéb
hatóság rendszeresített lövőfegyvere.

A FROMMER-pisztoly részletezésére
az Osztrák-Magyar monarchia területén kizá-
rólóg csakis általunk szerkezhető be.

Ára 80 korona, 5 koronás havi részletekre.
Állami tisztviselőknek 72 koronáért
szállítjuk, ugyancsak 5 koronás havi részletek
ellenében.

GENTRY

sportcikkek és árukereskedelmi r.t.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 48. sz.

Itt levárandó.

Megrendelő-lap.

A „Gentry” sportcikkek- és árukereskedelmi részve-
társaságnál Budapest, VII., Erzsébet-körút 48. szám.
Ezennel megrendelek 1 db Frommer-pisztolyt cal.
7.65 mm. K árban, fizetendő
koronás, egymástól havi részletben a szállítástól
kezdve Budapestben, a szállító cég pénztáránál. Két
havi részlet elmaradása az egész fennálló hátralékot
egyszerre esedékesé teszi. Az első részlet, vala-
mint a szállítási és csomagolási költség utánvétellel
beszedendő. Teljes kiegyenlítésig a szállító cég tulaj-
donjoga fennáll. Per esetén bármely budapesti kir.
járásbírósság illetékes.

Lakhely és kelet:
Név és foglalkozás:

Nem belső szerkezet, melyek rend-
szerint többet ártanak, mint hasz-
nálnak, kellene a
kövértség
hátrányait elhárítani, még akkor
sem, ha azokat nagyhangú reklám
kíséri, hanem forduljunk kizárólag
csak a már több ezer esetben té-
nyesen bevált „Amiral”-hoz.
Egyedül külső szer, dísz, név, állat,
abszolút ártalmatlan, orvosok által
megellen jeltatva. — B. azeretes
neje írta: „Amiral” hatáskörben
kiválóan bizonyult a mindenkinek
ajánlatom. — E. bárány írja: igen
jó eredményeket értem el „Ami-
ral”-al. A hatás huzamosabb hasz-
nálatra is kitűnő. Kérem tudományos
broszúrát (6-ik kiadás) Encimise
tanár) 25 fillér bérlet ellenében
Hoock & Co. Hamburg 2.
Neuerwall 40.

BŐR- SZÉK IPAR

KENDI ANTAL

Budapest, IV. ker.
Simmelwies-ut. 7. sz.

Angol bőrbutor készi-
tése, festése és reno-
válása saját műhe-
lyemben. Ebédelszék
irodafotelek valódi bőr-
rel. Ülébutor állványok
kárpicázása. Székát-
alakítások.

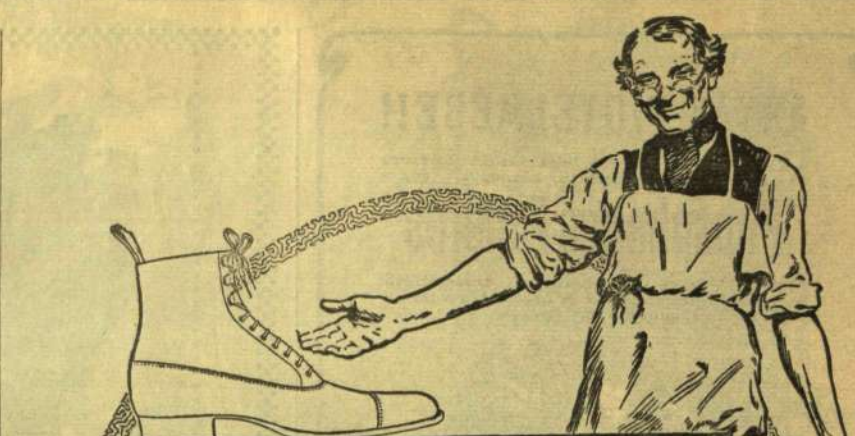
+ Soványság. +

Szép, test teszt omok, gyönyörű
kelet nyerhet a törvényileg védett,
„BÜSTERIA” erőporunk ál-
tal, arany éremmel kitün-
tetve: Párisban 1900, Ham-
burgban 1901, Berlinben 1903.
Hízas 6-8 hét alatt egész 30 fontig.
Szigorúan szolid, nem ámit-
tas. Számos köszönetnyilvá-
nítás. Doboz használati utasí-
tással 2.75 K. A pénz postai-
távon beküldése, vagy utánvét
mellet, beleírva portó is. Hygie-
nische Institut Dr. Franz
Steiner & Co., Berlin 57.
Königgrätzerstr. 85. Árakat
Magyarország részére: Török J.
gyógyszertára Budapest, VI.,
Király-utca 12. szám.

ÁGYTOLLAK!

Legelőnyösebb bevásárlási
forrás:

Magyar Kereskedelmi
Vállalat, Miskolc 2.
Tessék árajánlatot kérni!

Ha a cipészét kérdezni fogja,
vajon melyik gummisarak a legjobb?
nem mondhat mást, mint azt, hogy jó
gummisarak csak egy létezik és ez az ::

O'Sullivan's gummisarak.

Miért kell a cipészétől kérdezni? Azért, mert
a ki viseli, nem figyeli úgy meg a gummisarak
tartósságát, mint a cipész; ha ezentul figye-
lemmel fogja kísérni, meg fog győződni arról,
hogy O'SULLIVAN tartósságában, rugékon-
yságában felülmúl minden más gyártmányt.
Azért figyeljen arra és követelje a cipészétől,
hogy csak O'SULLIVAN gummisarakkal
szállítsa a cipőjét.

Kapható minden szakbavágó
üzletben.

KNUTH KÁROLY

MÉRNÖK ÉS GYÁROS
Cs. és kir. fensége József főher-
czeg udvari szállítója.
Gyár és iroda:
Budapest, VII., Garay-utca 10.

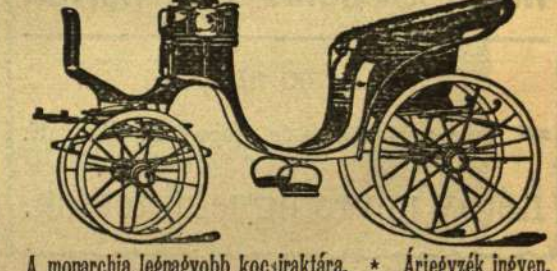
Központi és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztető-
sek, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb. — Tervek, költségvetések, jöve-
delmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

Valódi harci kanári

madarak.
Egészletes, szép
hangu nappali
énekesek 10, 12
kor. árban. Elő-
énekesek: 15, 20,
25 kor. Nőszé-
nyek: 3 és 5 kor. A legnagyobb
kitűnőse. Jólállás és állapot-
ban való megőrzésért, 14 napi
próbaidő. Utánvét. Kanári ma-
dár-nagytenyésztő
Johann Dörfer, Graslitz,
Csehország.

KOCSIÁRUCSARNOK

BUDAPEST, IX., Köztelek-utca 4. sz.

A monarchia legnagyobb kocsiárátára. * Árjegyzék ingyen.

Riessner Kályhák

Phönix-
folytonégők
Egészletesi szempontból
legkitűnőbb rendszer.
Eredeti biztonsági szabályozóval.
Gázkielmékek és robbanások
kizárva.

Pluto
az új rendszer.
A fűtési szakma terén éveken
át tartott tanulmányozások
kimagasló eredménye.

Fortuna

Ringeisen Testvérek, Budapest, Hold-utca 21.

ANYÁK FIGYELMÉBE!!

A gyermekek elismert, legkiválóbb tápszere az elválasztás időszakától kezdve a "Phosphatine Falières"

Igen kellemes ízű, könnyen emészthető. A fogzást megkönnyíti és biztosítja a csontrendszer fejlődését.

Egy nagy doboz (elegendő 3 hétre) ára 3 korona 80 fillér. Főraktár: **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerész Budapest, V., Szabadság-tér (Nagykorona-utca sarok).

Keleti-féle cs. és kir. szab.

Sérvkötő pneumatis gummiplottával, a legkiválóbb és maga nemében a legkiválóbb.

haskötő támogat és erősíti elgyengült állatészerveket!

gummi görsérhvarnyák, műtörök, műtörök.

műtörök járó és támpórák, egyenestartók, valamint a

testgyenesítő hoz tartó és erősítő eszközök a technika legmodernebb

betegápolás elveit szem előtt tartva gyártott árak mellett készítették

KELETI J. cs. és kir. szab. sérvkötők és testgyenesítő gépek gyárában Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Legújabb képes ábrák ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Margit-crème

a francia hölgyek kedvenc szépség szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásban rejlik, a bőr azonnal felveszi és ki-
való hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánozhatatlan és hamisíthatatlan eredeti védjeggyel lezárt dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményt vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan, vegyszermentes, a mely a külföldön általános elismert kelteti. Ára 1 K. Margit-zsáppan 70 fill. Margit-poudre 1 kor. 20 fill.

Gyártja Földes Kelemen laboratóriuma Aradon. Kapható minden gyógyszer-, illatszert- és drogu-üzletben.

NE VEGYEN SZIVATTYUT, FECSKENDŐT

Központi Szivattyú és Gépformalmi Vállalat-tól Budapest, VI., Csengeri-utca 39. Telefon 47-52. Elsőrangú honi gyártmány. :: Olcsó árak. A Bpesti Szivattyú és Gépgyár R.-T. gyárt. főelárutótelepe.

Vadászfegyverek Pisztolysok

kényelmes havi lefizetésre.

Kivánatra kimerítő legyverárjegyzék ingyen.

Aufrecht és Goldschmied utóda Elek és Társa R.-T.

Budapest, IV., Károly-körút 10. szám.

Flóbertek Látesövek

Homok, kavics, lesz értékesítve,

bányahulladék stb. legelőnyösebben ha cementtel keverjük és falazótegné, ártalmatlan, töltőeszközt, járdalapokat, csöveket stb. készí-
tünk belőle.
Dr. GASPARY-féle gépek és formák.

Dr. GASPARY & Co. gépgyára, MARKRANTSTADT

228. sz. bro-
súra ingyen. Kérjük gyáru-
lat megküldését

A kolera-

veszély idején figyeljen minden ember a tisztaságra. Talán soha sehol sem volt oly fontos a jó tanács, mint most e fenyegető vészszel szemben. Sürgős tanácsként hallgathatja meg mindenki azt, hogy ne mulasztjuk el étkezés előtt kezünket dezinficiálni, szájunkat antiszeptikus folyadékkal öblögetni, hogy a kolera-bacillusoktól mentesítsük magunkat. A leg-
elemibb higiénikus követelmények

ellen

vét az, a ki nem fogadja meg tanácsunkat s nem dezinficiálja magát állandóan és nap-
jában többször **Diana-sósorszesz-
szel**, a mely a leghatásosabban öli meg a járványt okozó és terjesztő bacillusokat. A

legbiztosabb

védekezés a kolera-bacillus ellen a **Diana-sósorszeszszel** való mosakodás és száj-
öblögetés. Azt lehet mondani s ez állításunkat nemcsak a tapasztalat, hanem minden orvos és a hatóságok rendeletei is kétségtelenül bizo-
nyítják, hogy csak ott remélhető

segítség,

a hol a tisztaságra a legnagyobb gondot fordít-
ják. Dezinficiáló hatásánál fogva legjobban ajánlható mosakodásnál, száj- és toroköblöge-
tésnél a valódi

Diana sós-
borszesz.

Kapható mindenütt.

(Postán legkevesebb 6 üveg szállítható után
vét mellé.)

Minden üvegnek plombálva kell lenni s min-
den üvegen rajt kell legyen e két szó:

DIANA SÓSBORSZESZ.

Egyedüli készítő:

Erényi Béla

gyógyszerész

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Ára egy üvegnek 44 fillér, egy nagyobb üveg
1-10 kor., egy legnagyobb üveg 2-20 korona.

37. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, Szeptember 10.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek: Egész évre — 20 korona.
Félévre — 10 korona. negyedévenként 1 koronával
Negyedévre — 5 korona.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldíj is eszandó.

A BRUCKENTHAL-KÉPTÁR.

MÜNCHENI képtárba kikölcsonzott Jan van Eyeknek tulajdonított kép ügye reáterelete a közönség érdeklődését a nagyszabani báró Bruckenthal-féle gyűjteményre, melynek ismer-
tetését a magyarországi magánkollektciók be-
mutatásának során már régóta terveztük. Az ismertetés így időszzerűvé vált annál is inkább, mert a napi sajtó erről a magyar közönség előtt ismeretlen képtárról nem egy téves meg-
jegyzést közölt, melyeknek legkevésbé az, hogy ez a nagyszabani képtár olyanféle, mint annak idején az Esterházyaké volt, holott ennél sokkal jelentéktelenebb.

Ezt a nagyszabani múzeumot báró Brucken-
thal Sámuel alapította, ki erdélyi polgáres-
ládból származott, mely az ő atyja révén, ki vakon szolgált Erdélyben a császári ház érdekeit, a Rákóczi-felkelés után nemességet nyert. A fiú szívesen lépett atyja nyomdo-
kába, hű szolgálja lett az uralkodóháznak, a miért báróságot nyert, majd 1777-ben Erdély kormányzója lett. A kezdetben még eléggé szerény és polgári jómódot évről-évre növe-
kedő vagyon váltotta fel, melyet tulajdonosa nemesen igyekezett felhasználni. Sokat áldozott gyűjtő szenvedélyének kielégítésére, évről-évre gyarapította képtárát, könyveit, régi érmeinek gyűjteményét. Magtalanul hunyt el és gyűjte-
ményét a család férfi ágának kihalta esetére a nagyszabani szász evangélikus gimnáziumra hagyta és külön alapítványt is tett a muzeum czéljaira, mely 1867-ben nemcsak a gyűjte-
ményt, hanem a kedves külsejű barok palotát és hitbizományi birtok egy részét is örökölte.

A képgyűjtést báró Bruckenthal a XVIII. század második felében kezdte, tehát akkor, midőn a gyűjtő szenvedély már magasra verte fel a híres festők alkotásainak árát. Az első-
rangú olasz mesterek, kik az érdeklődés közép-
pontján állottak, már akkor is szerfelett drágák voltak, de a németalföldi meg a flamand festészet jelesebb művei sem voltak sokkal ol-
csóbbak. A szerény eszközökkel rendelkezők számára, mert hiszen a gazdag nyugati mű-
barátokkal szemben báró Bruckenthal is csak ezekhez lehet számítanunk, a piacnak csak másodrendű áru kerülhetek számba. Ilyen másod-, harmadrangú képek akkor még nagy számmal cseréltek gazdát, olasz, flamand, hol-
land, német kismesterek műveiből bőségesen

BÁRÓ BRUCKENTHAL SÁMUEL ARCKÉPE A RÓLA ELNEVEZETT NAGYSZABENI KÉPTÁRRAN. — Weichert festménye.